

Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці БЮЛЕТЕНЬ

Число 46 (62) 2018

“Однині воєдино зливаються століттями одірвані одна від одної частини єдиної України – Західно-Українська Народна Республіка (Галичина, Буковина і Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна. Здійснились віковічні мрії, якими жили і за які умирали кращі сини України. Однині є єдина незалежна Українська Народна Республіка”.

*Із Універсалу Директорії УНР.
22 січня 1919 р.*

Київ 25.ІІ.1918. Собор гетьмана України І.Мазеїч.
м.у.б.
8.

Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці

БЮЛЕТЕНЬ

Число 46 (62) 2018

Знак Легіону Січових Стрільців.

На першій сторінці обкладинки:

Старшини-організатори 1-ї козацько-стрілецької (Сірожупанної) дивізії Армії УНР з австрійськими офіцерами. м. Володимир-Волинський, квітень 1918. (ЦДАКФДУ).

Другу і третю сторінки обкладинки

проілюстровано світлинами Миколи Угриня-Безгрішного про події у Києві 1918 року. З колекції Українського музею-архіву в Стемфорді.

На четвертій сторінці обкладинки:

Галицька Греко-Католицька церква. Київ, 1918. Світлина Миколи Угриня-Безгрішного

Члени редакційної колегії

Григорій Грабович (голова), Галина Гринь, Василь Лопух, Василь Махно, Анна Процик, Віталій Чернецький.

Усі права застережено. Відповідальність за достовірність поданої інформації, цитат, транслітерації власних і загальних назв несуть автори дописів. У передруках посилання на "Бюлетень" обов'язкове.

© Shevchenko Scientific Society, Inc.

З М І С Т

<i>Орест Попович. Листопад 1918 року в світлі родинних споминів.....</i>	2
<i>Ігор Гирич. Спірні питання в сучасних інтерпретаціях Української революції 1917-1921 років. Проблема термінології і оцінок.....</i>	7
<i>Warm Arctic Nights. Anna Procyk interviews Yuriy Tarnawsky about his latest novel</i>	14
<i>Степан Максим'юк. 100-ліття Української Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка в Детройті</i>	17
<i>Василь Махно. Шовковиця у дворі</i>	21
Нові члени НТШ-А	24
Доповіді, виголошені в НТШ-А	25
Нові видання, спонсоровані НТШ-А	28
Нові видання членів НТШ-А	28
Стипендіяти НТШ-А 2018	30
Презентації антологій та книг в НТШ-А	31
Нові публікації, доповіді та інша професійна діяльність членів	32
Наші втрати	34
Подяка нашим жертводавцям	35
Eighth Annual Platon Kostyuk Awards Ceremony	36

Shevchenko Scientific Society

63 Fourth Avenue
New York, NY 10003-5200

Phone: (212) 254-5130
email: info@shevchenko.org

www.shevchenko.org

Орест Попович

ЛИСТОПАД 1918 РОКУ В СВІТЛІ РОДИННИХ СПОМИНІВ

Доповідь в домі НТШ-А в Нью-Йорку, 3 листопада 2018

*О, Незабутній Листопаде!
Пройдуть літа, пройдуть віки.
А ти стоятимеш над нами,
Як тінь Господньої руки.*

Поет Роман Купчинський був оптимістом. Справді, довгі роки ми ретельно відзначали щороку Свято Першого Листопада. У ранніх 50-их роках, ще як Третя хвиля була новими іммігрантами, я пам'ятаю величаві академії на честь Листопадових Роковин. Пізніше, поступово відданість Листопадові зменшувалася на користь подій у Києві, зокрема Свята Акту Злуки ЗУНР та УНР. Очевидно, що десь там в цій злуці був і Листопад, але без особливого наголошення.

Але навіть звітуючи про Акт Злуки, нас не завжди інформують до кінця. Ось читаю книгу Сергія Плохія «The Gates of Europe», що як відомо є англомовною історією України; дохожу до розділу, який описує те величаве Свято Акту Злуки на Софійській площі у Києві 22 січня 1919 року, і читаю, хто там були ті найважливіші учасники Свята: отже Симон Петлюра і Володимир Винниченко від УНР та Лев Бачинський – від ЗУНР. Читаю ще раз, може я щось переочив-недогледів, але ні. Архітектор Акту Злуки не згаданий, чоловік, який написав Акт Злуки, подбав про те, що його прийняли і Директорія УНР, і Парлямент ЗУНР, чоловік, який привіз його текст до Києва і прочитав його там наголос на Софійській площі 22 січня 1919 року – він не згаданий! А тим забутим архітектором Акту Злуки був д-р Лонгин Цегельський.

Дехто запитається, чому я так переймаюся, що історик не згадав якогось там політика. Чи то в ім'я історичної правди? Ні, то в ім'я родинних зв'язків. Лонгин Цегельський – мій двоюрідний дід по маминій стороні, рідний брат мого дідуся Романа Цегельського, який в свою чергу був професором фізики і секретарем НТШ у Львові у 30-их роках минулого століття. При кінці листопада

1918 року, Лонгин Цегельський був міністром ЗУНР і, скомпонувавши текст Акту Злуки, поїхав разом з Дмитром Левицьким, другим представником ЗУНР, до Директорії УНР. Директорія урядувала в той час у залізничних вагонах у Хвастові. До одного з таких вагонів прибули Лонгин Цегельський і Дмитро Левицький з проєктом Акту Злуки. Симона Петлюри того дня не було, а Директорію представляли Винниченко, Макаренко, Андрієвський і Швець. Договір не пішов так гладко, якби хтось собі думав. Спершу Директорія пропонувала, щоби ЗУНР стала просто однією з губерній України – пришлемо вам до Львова губернатора – казали (для того треба б ще було наперед прогнати поляків зі Львова, але про це ніхто не згадував). Ні, відповів Цегельський, ЗУНР – це ніяка губернія, а держава: маємо свого президента, уряд, парлямент, свою армію, маємо зовсім інші політичні традиції від ваших,

не маємо наміру заводити у себе соціалістичний лад (Директорія – самі соціалісти). Отже злука може бути тільки на основі широкої автономії для ЗУНР. Накінець, соціалісти погодилися на такий варіант злуки. На другий день приїхав Симон Петлюра і без ніяких застережень одобрив текст Акту Злуки, який тоді підписали всі присутні. То було 1 грудня 1918 року. Ще треба було ратифікації договору, що парлямент ЗУНР виконав 3 січня 1919 року.

Лонгин Цегельський був не тільки автором Акту Злуки, але й автором чи редактором майже всіх маніфестів, політичних ухвал і заяв Української Національної Ради. До Незалежности, він був членом української парламентарної і соймової репрезентації в Австрії, та членом Української Конституанти, створеної 18 жовтня 1918 року. Був одним із засновників Української Національної Ради і ЗУНР. Міністер ЗУНР, а відтак і УНР, офіційний зв'язковий між Львовом

і Києвом. Безпосередній співтворець, учасник і свідок подій, які вели до 1 листопада і заснування ЗУНР. Лонгин Цегельський – це єдиний чоловік з такою біографією, який

*Іван Боберський, Михайло Волошин,
Лонгин Цегельський.*

залишив по собі спомини про 1 листопада у Львові, а це книжка «Від легенд до правди», перше видання якої вийшло в 1960 році у Філадельфії, 10 років після його смерті. Це видання, однак, мало серйозні прогалини, що їх заповнила внучка Лонгіна Цегельського, д-р Ольга Цегельська, яка живе в Америці. Вона доповнила книжку матеріалами зі статей Лонгіна Цегельського, опублікованих вже в Америці, і статтями та розповідями свого батька, д-ра Юрія Цегельського. Так доповнена книжка «Від легенд до правди» вийшла у Львові 2003 р. Мушу підкреслити, що «легенд» є в множині, бо деякі автори пишуть неправильно «Від легенди до правди», а це розминається з наміром автора зазначити, що легенд багато, а правда – одна.

Перша і мабуть найважливіша легенда, яку Лонгін Цегельський розвінчує у своїй книжці – це легенда про 1-ший Листопад. У нас вона покутує досьогодні, що, мовляв, 1 листопада Львів зайняли Усусуси, і то під проводом Дмитра Вітовського. І одне, і друге – неправда. В Альманахові УНСоюзу за 2018 рік, є стаття про *1-ший Листопад*, де написано в першому рядку, що Львів зайняли Українські Січові Стрільці. А в газеті «Юкрейнієн Віклі» від 28 жовтня 2018 року в колонці А. Фединського сказано, що Львів тоді зайняли тисячі Січових Стрільців. Насправді 1 листопада 1918 року Усусусів у Львові взагалі не було – вони перебували тоді на Буковині під проводом Василя Вишиваного (Вільгельма Габсбурга) і отамана Букшова-

ного. Хоча Українська Національна Рада наказала їм прибути до Львова на 1 листопада, вони цього не виконали. Лонгін Цегельський твердить, що Усусуси вели тоді свою «відмінну» політику, яку він осудив як «отаманщину і політиканство», ціллю якої було проголосити архикнязя Вільгельма королем Галичини. Зволікаючи, Усусуси прибули до Львова 3 листопада, а за той час польські легіонери захопили головний двірець з дорогою до Перемишля, звідки їм увесь час приходила допомога, а також і його околицю, включно з Політехнікою і горою св. Юра, де інтернували митрополита Андрея Шептицького. Лонгін Цегельський твердить, що поведінка Усусусів довела до втрати Львова, а за ним і цілої держави.

Сотник Вітовський був присутній на перевороті 31 жовтня - 1 листопада у Львові, але він його не підготовляв. Це зробили систематичною, засекреченою підготовкою українські старшини австрійської армії: Петро Бубела, Семен Горук, Дмитро Палійв, Любомир Огоновський – це вони ті неоспівані справжні герої Листопадового Перевороту. Вітовський приїхав до Львова на готове, як перший командант Львова був безпорадний і зрезигнував на другий день. Командантами Львова стали полк. Гриць Коссака, а відтак полк. Гнат Стефанів.

До Лонгіна Цегельського ще повернемося, але тепер дозвольте мені представити той другий родинний зв'язок, задля якого я виступаю сьогодні перед вами, а ним є сам президент ЗУНР, Євген Петрушевич. Він також

*Диктатор ЗУНР Євген Петрушевич в оточенні командування УГА. Липень 1919 р.
Ліворуч – Генеральний Секретар військових справ і начальник Генштабу, полковник Віктор Курманович.
Другий праворуч – командувач УГА, генерал Мирон Тарнавський.*

Фото ліворуч: Степан Витвицький, Сидір Голубович і Євген Петрушевич. 1919.
 Фото праворуч: Євген Петрушевич із закордонним урядом ЗУНР у Відні. 1920.

мій двоюрідний дід, але по батьковій стороні – Євген Петрушевич рідний брат моєї бабці, Савини Попович. У нашій родині Петрушевичі втішалися великою пошаною і були темою частих розмов при столі. Раз моя кузинка Слава Сохоцька з обуренням звернулася до мого тата: "Вуйку, а ти не мав батька? Все лише *"мама Петрушевич"*, *"мама Петрушевич"*, а де твій тато?" Справді, про мого діда, отця Матвія Поповича, майже ніхто ніколи не говорив. Мабуть тому, що хоча він був священиком, то був селянського роду, а Петрушевичі – аристократія. В нашій родині панувала «класова дискримінація».

У ранній стадії існування ЗУНР, мої два двоюрідні діди попали в серйозний політичний конфлікт, який мав доленосне значення для майбутнього держави. Під кінець січня 1919 до Галичини прибула місія від Антанти (Франція, Великобританія, США, Італія) під проводом французького ген. Бартелемі, ціллю якої було укласти мир між Польщею і ЗУНР, а тоді повернути обидві армії проти большевиків, при матеріяльній допомозі аліантів. За участь в цій боротьбі, ЗУНР гарантували визнання суверенною державою з урядом през. Петрушевича та допущення її делегатів до Паризької мирової конференції. Л. Цегельський пише, що як тимчасову «демаркаційну лінію» між Польщею і ЗУНР місія Бартелемі пропонувала тодішню бойову лінію, з тим, що остаточні кордони будуть встановлені Версайською Конференцією з участю представників ЗУНР. Президент Петрушевич і дві треті Української Національної Ради проголосували ПРОТИ пропозиції Бартелемі. Л. Цегельський назвав таке рішення «історичною помилкою», а відтак «історичним злочином», і на знак протесту, зрезигнував з посту міністра.

Головною причиною відкинення пропозиції Бартелемі було те, що вона залишала Львів по стороні поляків. Правда, Бартелемі давав українцям маленьку надію, що статус Льво-

ва буде вирішений референдумом, який, мовляв, українці повинні виграти, бо єврейське (тоді – жидівське) населення Львова голосуватиме за українцями. Таке припущення мало певну вірогідність, бо як тільки українські війська покинули Львів 21 листопада 1918 року, то поляки вчинили у Львові серйозний погром, в якому вбили понад 70 євреїв і завдали їхній громаді величезної матеріяльної шкоди. Очевидно, що всякі обіцянки про референдум – вилами по воді писані.

Як я перший раз прочитав про пропозицію Бартелемі в книжці Л. Цегельського, то я абсолютно годився з Цегельським, що треба було її прийняти і мати хоч якусь маленьку (без Львова) державку, визнану Антантою. Але я почав читати й інші джерела, з яких виходить, що не все так ясно. Як каже американська пословиця – диявол є в деталях. В інших джерелах подано, що Бартелемі так «гарно» накреслив «демаркаційну лінію», що полякам віддав не тільки Львів, але й цілий нафтовий басейн – Дрогобич, Борислав. А для Галичини – нафта то була валюта. Австрія не залишила їм грошей в банках, то ж вони за все, що діставали із заграниці, платили нафтою: за зброю, амуніцію, ліки, одержу. Без нафти, Галичина була б – безнадійна. Перші місяці ЗУНР їхні урядники, включно з міністрами, не діставали зарплати.

Зроблю маленький детур, який частинно відноситься до зарплати для урядників ЗУНР. В середині листопада 1918, коли у Львові велися вуличні бої з поляками, до Києва поїхали два представники ЗУНР (але не Л. Цегельський) просити про допомогу. Тоді у Києві правив гетьман Павло Скоропадський, який ставився до галичан дуже прихильно. Представники попросили гетьмана відпустити до Львова Корпус Січових Стрільців під проводом Євгена Коновальця, який перебував тоді у Білій Церкві. Гетьман на це радо згодився, з тим, що представники ЗУНР змусять про це самі

домовитися із Січовими Стрільцями. Гетьман призначив для галичан поїзд, з батареєю гармат із залогою, 2 броньовики, кілька вагонів амуніції, кожухів, чобіт, ескадру літаків і 10 мільйонів австрійських корон готівкою.

Як знаємо, Січові Стрільці, хоч галичани, відмовилися поїхати боронити Львів, а вибрали повстання проти гетьмана по стороні Петлюри і Винниченка. Їхній клич був «через Київ до Львова», а Л. Цегельський твердить, що в цей спосіб втратили і Київ, і Львів. Як в повстанні перемогла Директорія, Л. Цегельський звернувся до неї про тих 10 мільйонів корон, що їх гетьман призначив для Галичини, і треба признати чесність Директорії, що вона ці гроші передала Цегельському для ЗУНР. Він повіз тих 10 міль. в мішку від картоплі, зав'язаному шнурком, мабуть тим самим поїздом, що мав везти Січових Стрільців до Львова. Але у Львові вже наших не було, то ж гроші Л. Цегельський привіз щасливо до Тернополя, де тоді тимчасово перебував уряд ЗУНР. Там гроші перший раз порахували і виявили, що бракує 10 корон (із 10 мільйонів). Цегельський, як порядний чоловік, витягнув портфель і хотів дати свою десятку (хоч сам не діставав ще зарплати), але Секретар Скарбу, Сидір Голубович, «простив» йому і тієї десятки не прийняв. Щойно як Л. Цегельський роздобув ці гроші з Києва, урядники ЗУНР одержали свої перші зарплати за три місяці, але всі добровільно зреклися з половини платні на користь держави.

Повертаючися до пропозиції Бартелемі і галицької нафти, слід згадати, що у березні 1919 друга місія Антанти, якою керував південно-африканський ген. Бота, представила ЗУНР пропозицію, в якій «демаркаційна лінія»

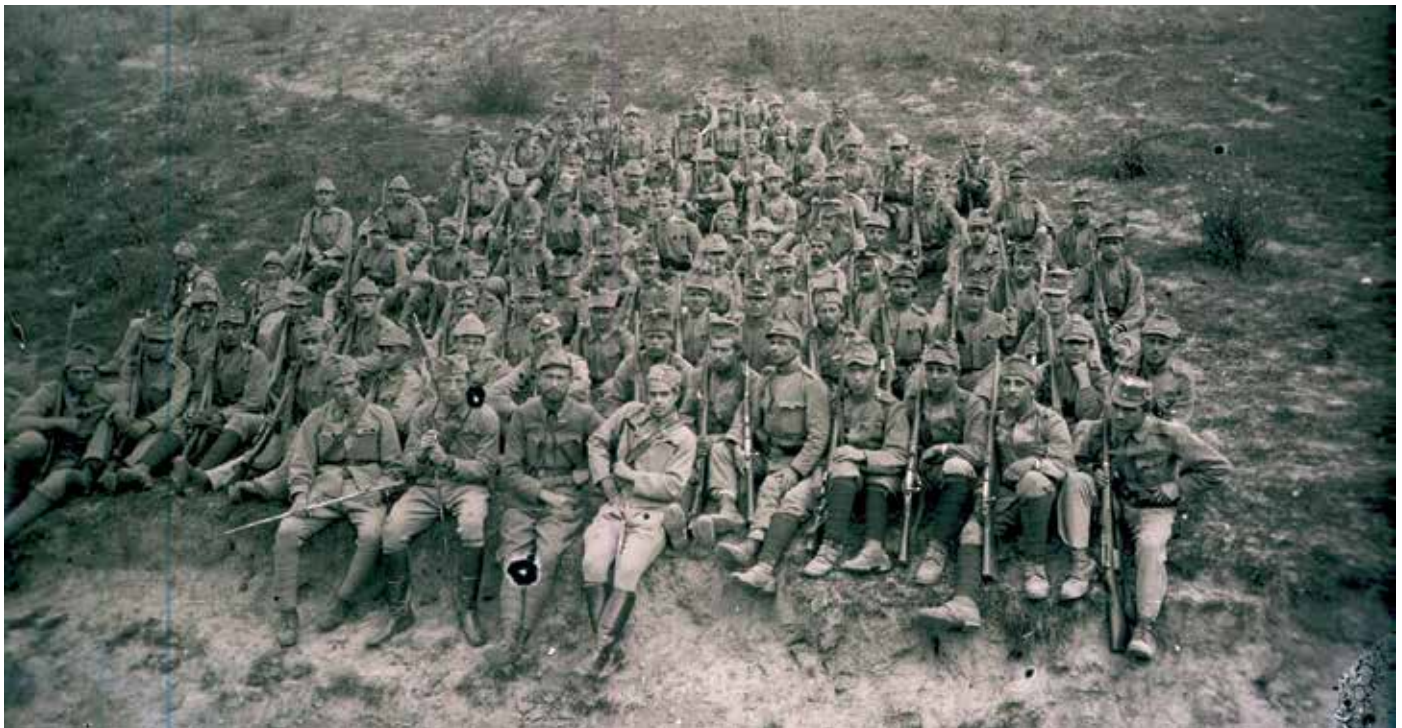
залишала нафтовий район по українській стороні. Цю пропозицію відкинули поляки, але й відкинув її також і през. Петрушевич – він не хотів ніякої держави без Львова.

Лонгин Цегельський так підсумував свої опінії про зовнішню політику ЗУНР. «Наші політичні провідники були знаменитими організаторами мас... добрими парламентаристами, досвідченими адміністраторами, але вони не мали досвіду в зовнішній політиці, слабо орієнтувалися в міжнародних відносинах. Звичні до парламентарної політики... вони забували, що гра на світовій арені є грою сил... що головна максима зовнішньої політики – лови мить і нічого не відкладай!»

Євгенові Петрушевичу Л. Цегельський приписував «непримиренний максималізм» і «крайню безкомпромисовість». В той час, Євген Петрушевич і Лонгин Цегельський ще не знали, що колись будуть споріднені, завдяки мені. Цікаво, а якби знали, чи політика пішла б інакше?

У січні-лютому 1919, коли ген. Бартелемі «диктував» українцям свої умови, УГА окружала Львів і перетинала зв'язок з Перемишлем. Полякам у Львові грозив кінець і немає сумніву, що інтервенція Бартелемі з перемир'ям врятувала поляків у Львові від загибелі. Але вже тоді Бартелемі, говорячи до українців (до речі – грубо і нечесно), остерігав їх, що українська воєнна перевага є тимчасова, бо ще їх чекає Армія Галлера.

Про останню у нас часом пишуть легковажно, що то мовляв було всього 10-20 тисяч. Я підсумую дані про Армію Галлера з англомовної публікації. Армія була створена у Франції, передусім з полонених поляків з австро-угорської

Сотня Українських Січових Стрільців під командуванням Андрія Мельника над Золотою Липою.

Архів НТШ-А. Фонд Степана Ріпецького.

Лонгин Цегельський
(1875 – 1950)

Світлина з паспорта
Євгена Петрушевича

Богдан Попович
(1898-1980)

і німецької армій – їх було біля 33,000. Цивільних поляків у Франції зголосилося 35,000; 25,000 поляків-добровольців прибуло з Америки, це були головно члени Польських Соколів. Менші контингенти прибували з цілого світу, зокрема 300 поляків з Бразилії. Французи дали їм найкращу зброю на той час і сині французькі мундири (їх називали «Блакитною Армією»), французькі старшини їх вишколили, чільні пости в Армії обсадили французькі офіцери, за виїмком головнокомандувача, що ним був ген. Юзеф Галлер, поляк німецького походження, повне прізвище Галлер фон Галленбург – значить далеко від німців не втік.

У березні 1919 Армія Галлера була готова і нараховувала 108,000. Проти України призначено їх 60,000, або 6 дивізій. Забрало кілька місяців перевезти їх поїздами через Німеччину і Польщу, і 14 травня 1919 року Армія Галлера вдарила на Україну. Спершу на Волинь, де Корпус УНР (2 дивізії), після одного дня спротиву, здався в полон, разом зі своїм командиром. (Коментарі залишу професійним історикам). 16 травня поляки зайняли Луцьк. Яка іронія, що рік пізніше недобитки Петлюрівської Армії боронили Варшаву від большевицьких військ, і оборонили!

У Галичині війна була більше скомплікованою, але тут немає часу входити в її деталі, які виходили б поза рамки цієї доповіді. Накінець Армія Галлера відтиснула УГА за Збруч, 16 липня 1919. Мій батько, Богдан Попович, був чотарем УГА і воював проти Армії Галлера. У своїх спогадах «Під Українським Небом», які видав в Нью-Йорку 1972 р., тато описує свій перший бій проти військ Галлера. Звелось до того, що наші вистріляли свої дві останні ленти до скоростріла і мусіли відступити, бо не мали вже чим стріляти. Це була трагедія УГА – брак амуніції для крісів і скорострілів – задля якого УГА не могла дати надійної відсічі ворогові. Мій батько більше про війну не написав, хоча знаю, що він перейшов Збруч з УГА, воював в об'єднаній

Армії УГА і УНР, яка здобула Київ від большевиків, відтак відступав в «чотирикутник смерті», пережив тиф, епідемія якого остаточно викінчила УГА. Тато помер в Нью-Джерзі, 14 лютого 1980 року.

З усіх трьох членів моєї родини, що їх сьогодні згадую, найцікавіше життя після програних Визвольних Змагань мав Лонгин Цегельський. Зрезигнувавши з посту міністра ЗУНР, він не порвав зовсім відносин з Євгеном Петрушевичем, а прийняв пост посла ЗУНР у Вашингтоні (1921-22). Коли Антанта остаточно віддала Галичину Польщі (березень 1923), Л. Цегельський став українським імігрантом Другої Хвилі у США, залишившись без родини. До окупованої поляками Галичини не вертався, бо був у них на «чорній листі». Спочатку викладав українознавчі предмети в Протестантській Теологічній Семінарії в Блумфілді, Нью-Джерзі, написав книжку «Про Історію Протестантизму». Коротко редагував «Український Вісник» в Нью-Йорку. Переїхав на постійно до Філадельфії, де працював мовним і технічним редактором католицького часопису «Шлях». 1937 видав монографію про митрополита Андрея Шептицького. 1943-50 був головним редактором часопису «Америка», органу СУК «Провидіння». Помер як був сам в редакційній кімнаті 13 грудня 1950. Смерть його окутана містерією. Негайно після його смерті, якісь люди, без дозволу від родини, забрали з його помешкання (на Френклін вул., біля української католицької катедри) цілу бібліотеку й архів. Його син, д-р Юрій Цегельський, який приїхав з дружиною на другий день, старався відібрати нелегально сконфісковане, але відзискав тільки його частину. Найгірше, що пропав рукопис найновіших споминів Лонгина Цегельського. Видно, що комусь дуже залежало на тому, щоби деякі «легенди» залишилися нерозвінчаними.

Ігор Гирич

СПІРНІ ПИТАННЯ В СУЧАСНИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЯХ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917-1921 РОКІВ

Проблема термінології і оцінок

В інтерпретації подій національно-визвольних змагань існує чимало двозначностей і невизначеності. Іноді ці розбіжності проявляються в суміжних гуманітарних дисциплінах. Приміром правники та історики права й держави частиною українського державного проекту вважають УССР, деколи не визнають факту окупації України червоною Росією. Зупинімося коротко на основних проблемах розуміння Української революції 1917–1921 рр.

Проблема датування. Існують різні підходи стосовно датування Української революції – широкий і звужений. Та частина істориків, яка розглядає національну революцію в контексті загальносвітових проблем, пов'язує її початок із Першою світовою війною, котра прискорила падіння імперій, та з подіями соціально-національних революцій, що відбулися майже в усіх країнах Центрально-Східної Європи. Кінець визвольних змагань ці науковці пов'язують із завершенням роботи Паризької мирної конференції та укладенням остаточних міждержавних договорів, які

вирішили долю Західної України, віддавши її під володіння польської Речі Посполитої. За такою всеєвропейською логікою зміни карти світу Українська революція датується 1914–1923 рр. Таке датування можна вважати слушним, бо з початком Першої світової війни політичні кола Західної України поставили на порядок денний питання здобуття української незалежності. За це висловилися Головна українська рада у Львові, за ці ідеали розпочав свою звитягу легіон Українських січових стрільців.

Щодо безпосередніх подій Української революції на підросійській Україні, то за початок беруть березневі події 1917 р. в Києві, а за закінчення вважають Ризький мирний договір 1921 р. між червоною Росією і Польщею, за яким відбувся новий поділ України між окупантами. Існує також дата 1917–1920 рр., яка збігається з російсько-комуністичним датуванням т. зв. громадянської війни. Ця дата вписує українські події революції в контекст внутрішньої російської історії.

Українські Січові Стрільці. Київ, 26 квітня 1918.

Фотограф Микола Угрин-Безгрішний.
З колекції Українського музею-архіву в Стемфорді.

Українські Січові Стрільці. Поготівля. Київ, 29 квітня 1918.

Фотограф Микола Угрин-Безгрішний.

З колекції Українського музею-архіву в Стенфорді.

На наш погляд, мають право на існування два варіанти датування основних революційних подій: 1914–1923 рр. та 1917–1921 рр.

Проте, стверджувати, що у 1921 р. чи у 1923 р. Українська революція закінчилася не зовсім резонно. Протибільшовицькі повстання в селах тривали до середини 1920-х рр. Існування Української автокефальної православної церкви, Української академії наук, кооперативного видавничого руху, селянського землеволодіння та інших громадських структур та інституцій, які продовжували традиції незалежної України, свідчило про збереження досягнень Української революції ще принаймні близько 10 років після неї. Ще одним зі здобутків була українізація 1920-х рр. та творчість літературно-мистецького покоління 1920–1930-х рр., передусім у царині літератури, яке пізніше стали називати «Розстріляним Відродженням». Фактично, кінцевим етапом Української революції став процес Спілки визволення України 1929 р., масова колективізація, репресії проти інтелігенції та голодомор 1932–1933 рр. Саме ці роки можна вважати остаточною датою комунізації України більшовицькою Росією, що тривала від 1928–1929 рр. до 1932–1933 рр.

Українські революційні сили ставили за мету зробити Україну суб'єктом міжнародного права, побудувати незалежну державу. Ці сили складалася з лівих і лівоцентристських партій української соціал-демократичної робітничої партії (УСДРП), Української партії соціалістів-революціонерів (УПСР) і Української партії соціалістів-федералістів (УПСФ) та невеликого відсотка Української партії соціалістів-самостійників (УПСС). Вони створили Центральну Раду і прагнули конституційного «розлучення»

з Росією – спочатку на правах автономії/федерації, а згодом – як самостійна українська держава.

Українська революція мала три складові: переважаючу республіканську версію будівництва держави УНР, меншу – консервативно-гетьманську, що намагалася утвердити Українську Державу, і третьою складовою були державницькі змагання на Західній Україні – будівництво ЗУНР як держави центристських сил, що спиралася на ідеологію Національно-демократичної партії.

Міждержавна чи громадянська війна. Велика помилка багатьох непосвячених у нюанси наукової полеміки – продовжувати називати визвольні змагання українців «громадянською війною», як це зроблено в книжці поезій видавництва «Смолоскип». У ній у біографіях до кожного автора упорядник О. Коцарев часто пише про участь поета в «громадянській війні». Вживання терміна «громадянська війна» означає невизнання або навіть заперечення окремими авторами існування УНР – Української Держави, сприйняття цих формацій як неіснуючих державних утворень. Насправді у війнах тих років ми маємо справу з міждержавними війнами, які треба кваліфікувати за сторонами військового конфлікту: українсько-російська (білогвардійська), українсько-російська (більшовицька) війни, польсько-українська війна в Галичині. Термін «громадянська війна» впроваджений російською комуністичною історіографією та пропагандою, яка намагалася не помічати існування УНР, а отже, легітимізувала окупаційну діяльність Червоної Армії в Україні.

Позаяк українсько-більшовицька війна закінчилася військовою поразкою УНР, слід говорити про окупацію українських земель червоною Росією. Відповідно

маріонетковий уряд Української соціалістичної радянської республіки (УСРР) не представляв інтереси української нації і був фактично колаборантським урядом. А становище України після її остаточного захоплення у 1920–1921 рр. більшовицькою Росією стало фактично становищем колонії. Безперечно, заснування квазідержавного утворення УСРР є позитивним, порівняно з дореволюційними часами, коли підросійську Україну було поділено на 9 губерній. За царату українську націю не визнавали, за більшовиків росіяни де-факто визнали українців, але тільки як вірних васалів Москви. Було запропоновано два терміни: «радянський українець» і «український буржуазний націоналіст», що відповідали дореволюційному «малорос» і «свідомий (або правдивий) українець».

Радянський чи совітський/советський. Закордонна історіографія та суспільно-політична думка послуговувалася для визначення сутності державної системи в Україні після 1921 р. поняттям «совітський/советський». Таким чином чітко означався російський окупаційний режим, який запанував в Україні після військової поразки Директорії УНР. Цим вони намагалися відрізнити питома українські національні інституції від колоніальних, принесених на червоних багнетах. І це було слушно, бо і в міжнародній практиці не перекладаються іншонаціональні державні структури і органи: не НКВС, а НКВД; не КДБ, а КГБ і т. п. Під цей розряд підпадає і термін «радянський», який завуальовано прикривав комуністичний тоталітаризм покривкою влади народу – Рад. Тобто правильніше було

б вживати таку назву тодішньої української республіки – «Українська соціалістична совітська республіка».

Зі здобуттям незалежності в 1991 р. українські історики і досі використовують поняття «радянський» на означення системи влади, експортованої російськими більшовиками. Проте радянська форма державності відійшла в небуття з розгоном Установчих Зборів в Росії. Вживаючи форму «радянський» стосовно України, ми вносимо плутанину, бо Центральна Рада – якраз і була радянською формою державності, значно більшою, ніж «Совети народних депутатів». Вона включала всі соціалістичні партії – не лише українські, а й російські, єврейські, польські, котрі не одержали всенародної легітиматії на виборах, бо почався більшовицький наступ. Також правим силам було відмовлено у представництві.

Якщо брати до уваги диктатуру пролетаріату як тоталітарно-деспотичну форму влади однієї партії, то такий фразеологічний зворот, як «радянський режим», втрачає зміст, бо радянський режим не може бути тоталітарним.

Чи не було колаборуванням підтримка російських більшовиків?

Досі в Україні термін «колабораціонізм» прикладають лише до співпраці українців з німецьким окупаційним режимом 1941–1945 рр. Причому до колаборантів несправедливо зараховували представників українського місцевого самоврядування. Насправді колаборація розпочалася значно раніше, коли велика кількість українців підтримала російську більшовицьку окупаційну армію в

Дзвіниця Собору гетьмана Івана Мазепи, яку обстрілювали більшовики. Київ, 25 квітня 1918.

*Фотограф Микола Угрин-Безгрішний.
З колекції Українського музею-архіву в Стемфордї.*

1918–1920 рр. Ця колаборація мала два суттєві різновиди:

1) колаборація з надією збудувати в Україні ліву (комуністичну) незалежну державу. Таку колаборацію з примусу обставин можна вважати меншим злом. До неї належали українські діячі боротьбістської і укапістської партій, а також деякі члени РКП(б), що були свідомими українцями: В. Еллан-Блакитний, М. Скрипник, О. Шумський, П. Любченко, М. Хвильовий, А. Річицький, М. Полоз та ін. По суті, це був не зовсім колабораціонізм, бо згадані діячі вірили, що будують ліву незалежну Україну.

2) колаборація за свідомим вибором окупанта як свого ідейного союзника. Остання в Україні мала масовий характер і охопила передусім непартійну масу пересічного загалу, який мислив категоріями «єдиної неділимої».

Боротьба з більшовизмом як з російською національною ідеєю («русским миром»). Українська революція 1917–1921 стала каменем спотикання для поширення російського впливу за межі території колишньої Російської імперії.

Українська ідея покликала до життя відродження українців на усіх величезних просторах Російської імперії: Кубані, українського населення Вороніжчини і Стародубщини, українців Далекого Сходу, які намагалися утворити Далекосхідну українську республіку, і навіть Китаю, де в Харбіні діяли потужні українські культурно-громадські установи. Кубанці воювали у збройних силах УНР, у Катеринодарі та інших станицях постали вищі й

середні українські заклади, з Вороніжчини походив один із найкращих поетів Розстріляного Відродження – Є. Плужник. Частиною України був Ростов-на-Дону і Таганрог, а також Берестейщина. Проте дії панівного режиму з деукраїнізації та шалений наступ російського шовінізму в 1920–1930 рр. зробили свою справу, ліквідувавши український національний спротив у межах російської держави.

Прихід до влади більшовиків відродив у нових формах «світової революції» старі монархічні бажання поширення російської державної території до меж колишнього східного християнського світу (Босфор і Дарданели – до столиці Візантійської імперії Константинополя, та до Гробу Господнього – Єрусалиму). Плани російських більшовиків були куди амбітніші – вони сподівалися загарбати Європу, але вже не під машкарою ідеї «Москва – Третій Рим», а «світла соціальної революції з Москви». Український опір більшовизму у 1918–1921 роках зруйнував плани перманентних пролетарських революцій у Європі та підпорядкування останньої Комінтерну.

Автономія, федерація, самостійництво: протиставлення чи послідовність дій? Рудименти української партійної полеміки 1920-х рр., коли кожна зі сторін ідейного конфлікту намагалася довести свою більшу відданість ідеї незалежної України, можна зустріти і досі. Колишні гетьманці та консерватори доводили винятково власне право говорити про українську державність, відмовляючи в цьому

Київ, 29 квітня 1918.

Фотограф Микола Угрин-Безгрішний.
З колекції Українського музею-архіву в Стемфордї.

Вулиця Безаківська. Київ, 29 квітня 1918.

Фотограф Микола Угрин-Безгрішний.

З колекції Українського музею-архіву в Стенфордї.

республіканцям (уенерівцям) як нібито федералістам, які не сприймали самостійницької ідеї. Так, В. Липинський, який своїм талановитим словом намагався шукати союзників у «ворожому таборі», не бажаючи того, посіяв переконання, що всі прихильники республіки були лише федералістами, а тому й визвольна боротьба українського народу програна. Він вважав, що лідери революції – М. Грушевський, С. Петлюра, В. Винниченко – були противниками власної держави.

У свою чергу республіканці (М. Славинський, П. Чижевський, П. Христюк) підкреслювали неукраїнський характер гетьманської держави, що була малоросійським конструктом і, по суті, мала на меті створення союзної з Росією спільної території.

Те, що було зрозумілим у часи поразки національної революції, сьогодні сприймається анахроністично, бо продовжує штучне протистояння консерваторів і республіканців, коли перші звинувачували других у відсутності державницького інстинкту і нездатності керувати державою, а другі інкримінували першим намагання збудувати панську Україну.

Насправді ж М. Грушевський виховав більшість національних консерваторів (С. Томашівський, І. Кривецький, почасти й В. Липинський був його учнем). Сам федералізм для України був хворобою бездержавності, слабкості громадського життя. Ця слабкість штовхала провід українського руху до пошуку компромісу з переважаючим російським впливом в Україні. Автономія/федерація була компромісом із російською національною ідеєю, але зовсім не запереченням української державності. Розчарування

поразкою не повинно сьогодні застеляти очі на те, що і праві, і ліві сили робили одну державну справу, і розходилися в тактиці, але не в стратегічній меті.

Різні проекти української державності. Серед істориків уенерівського та гетьманського спрямування існує тенденція протиставляти свій напрям іншому, як більш відповідний чи кращий. Часто, критикуючи супротивну сторону, її ставлять ледь чи не в одну шеренгу з ворогами української державності. Приміром, боротьбисти, йдучи на співпрацю з більшовиками, на думку гетьманців, зрадили ідею самостійної України, ставши таким чином на один бік з окупантом. Або українські дідичі, підтримавши гетьманську державу, працювали на чужу російську монархічну державу, зрадивши українську національну ідею.

Інтерпретуючи Українську революцію, необхідно виходити з того, що в Україні мали право на життя обидва проекти побудови національної держави: республіканський і консервативний. І якби якийсь із них переміг, Україна від цього все одно б виграла. Так на цю справу дивилися посправжньому патріотично налаштовані діячі. Приміром, Д. Дорошенко був членом Генерального секретаріату УНР та в часи Української Держави – міністром закордонних справ у кабінеті Ф. Лизогуба; В. Липинський після падіння П. Скоропадського ще півроку залишався послом Директорії УНР у Відні; О. Лотоцький був і членом Центральної Ради, і міністром сповідань Української Держави; І. Огієнко був ректором Кам'янецького університету за П. Скоропадського та міністром сповідань в урядах Директорії УНР. Із Скоропадським у перші місяці прагнули знайти спільну мову С. Петлюра і навіть В. Винниченко. Низка представників

вищого офіцерства служила і в УНР, і у військах Української Держави. Є. Чикаленко дуже засмучувався фактом падіння держави П. Скоропадського через повстання проти нього Директорії УНР. Він вважав, що краще мати напівукраїнську державу з проросійським державним апаратом, який із часом може українізуватися, ніж одержати російську державність у вигляді совітської України.

Чи мала Українська Держава лише незалежницьку складову? Самостійництво П. Скоропадського в часи його співпраці з Українським союзом хліборобів-державників від 1920 р. низка істориків неправомерно автоматично переносить на період квітня-листопада 1918, коли гетьман виразно перебував під впливом російської великодержавної ідеології і був політичним росіянином. Про ментальні російські культурні й державні пріоритети П. Скоропадського свідчать його «Спогади», які через їх проросійську тональність В. Липинський відмовився друкувати у повному обсязі в «Хліборобській Україні».

Безперечно, держава П. Скоропадського мала поважні досягнення в царині будівництва національної культури (українські університети в Києві, Кам'янці, Полтаві, гімназії, Українська академія наук, державні театр, музей тощо), які вона здійснювала у співпраці з націонал-демократами, та досягнення на міжнародній арені (визнання України як

незалежної держави низкою країн Європи). Але сам П. Скоропадський визнавав, що його мрією була федеративна Росія з Україною як частиною російського простору. До самостійництва його, за власним визнанням, штовхала кайзерівська Німеччина, яка хотіла мати в Україні свого союзника, котрий би остаточно розірвав усілякі стосунки політичного характеру з Росією.

П. Скоропадський орієнтувався не на Хліборобсько-демократичну партію В. Липинського, Д. Донцова і М. Міхновського та братів Шеметів, що було б логічним за принципового незалежницького курсу країни, а на проросійський Протофіс і Союз земельних власників – сили російського капіталу й поміщицтва, що склалися переважно з колишніх діячів великодержавних, монархічних і чорносотенних партій. Зразком українця для гетьмана були такі представники українських сил, як В. Науменко, М. Василенко, котрі в національному питанні стояли на малоросійських позиціях. Обидва представляли в Україні російську партію кадетів, навіть за УД. Гетьман намагався балансувати, зберігаючи третю нейтральну лінію між УХДП і Протофісом, але через перевагу російських сил став виразником їхнього політичного інтересу. Українським політиком П. Скоропадський став уже в еміграції, і передусім завдяки ідеологічному впливу В. Липинського.

Касарні Українських Січових Стрільців. Київ, 28 квітня 1918.

Фотограф Микола Угрин-Безгрішний.

З колекції Українського музею-архіву в Стемфордї.

Берестейська угода, як одне з найбільших досягнень української дипломатії (німецька окупація чи союзна співробітництво). Берестейський мир – великий триумф української дипломатії, яка вивела Україну на міжнародну арену і, попри те, що протиставила УНР Антанті, дала їй змогу перетворитися із суб'єкта на об'єкт історичного процесу. Берестейський мир дав можливість перемогти більшовицьку анархію, яка запанувала в Києві, і повернутися до влади в місті Центральній Раді. Згідно з Берестейською угодою, Україна одержала найбільшу територію своєї держави, якої вона не має навіть сьогодні. До складу України входила вся українсько-етнічна Берестейщина, Гомельщина, Мозирщина (тепер Білорусь), із нинішніх російських територій Україна одержала шмат Донщини – міста Ростов-на-Дону і Таганрог. За таємною частиною угоди Німеччина і Австро-Угорщина визнавала західний кордон України по етнічних територіях по Сяну і Західному Бугу (Перемишль мав бути українським), а також погоджувалася на поділ Галичини на два коронних краї: український і польський. Берестя розв'язало психологічну проблему українських політиків дивитися на міжнародну політику з оглядкою на російський державний інтерес.

З цього випливає друге питання: чи вважати німецькі війська, за старою традицією комуністичної пропаганди, окупаційними силами? Якщо більшовицькі війська, що воювали з УНР, такими, безсумнівно, слід вважати, то німецьке військо прийшло в Україну як союзна УНР військова формація. Можна вести мову про надужиття німецьких команд проти селянства, про акти репресивних заходів проти деяких сіл, але юридичних підстав називати армію Німеччини окупаційною немає. Якщо порівняти діяльність червоних загонів більшовицької армії в Україні щодо реквізиції зерна з німецькими командами, які це зерно брали в певних домовлених із УНР межах, то різниця буде не на користь російських більшовиків. У цьому порівнянні якраз і проступає окупаційна сутність комуністичного режиму в Україні у часи національної революції.

Більшовизм як російське явище; різниця між українськими лівими і російським комунізмом. М. Бердяєв у свій час писав про більшовизм як російське явище. Незалежно від нього цю думку висловив і Є. Маланюк. Важливим є такий момент: чи є підстави вести мову про український більшовизм часів Української революції? Безперечно, невеликий відсоток більшовиків українського походження в РКП(б) був, але переважна більшість комуністів мала російське і єврейське походження та керувалася російською національною ментальною звичкою крайнього радикального вирішення соціального

питання. Більшовизм в Україну було експортовано із Півночі, він не мав національних коренів. Більшовицька партія в Україні формувалася з російського або зденационалізованого елементу – мешканців пролетарських міст. У містах України, де не було великої промисловості, більшовицький елемент не перевищував 10–15% серед інших революційних партій. Незначною була і підтримка українського населення цієї політичної сили. Отже, без збройного силового нав'язування комуністичних цінностей із Росії місцеві більшовики в Україні ніколи не прийшли б до влади. Та й ліві партії в Україні не мали відверто більшовицького забарвлення. Ні укапісти, ні боротьбисти, що створили український національний комунізм, що суті, не відзначалися більшовицькою безкомпромісністю і крайнім радикалізмом. Вони були готові толерувати приватну власність, не виступали проти багатокласності, мали демократичніші погляди і були більш схильними до парламентаризму. Більшість членів цих партій стали комуністами лише під тиском обставин, щоб не відставати від російського більшовизму, мати можливість поділити з російським лівацтвом владу в Україні.

Тому з кінцем українізації саме ті комуністи, що колись належали до цих партій, попри їх нібито союзна функцію протягом десятиліття, першими були репресовані, заарештовані, потрапляли під показові судові процеси, в розстрільні списки, кінчали життя самогубством. Російська комуністична влада не вірила в добрі наміри українців-комуністів, підозрювала їх у націоналізмі.

Перемога більшовицького проекту червоної Росії нібито багатьом думаючим людям говорила про неунікненість та історичну незворотність комуністичної правди в Україну. Та це велика неправда. Інший шлях був і Україна ним би пішла, якби була в нас національна влада, а не окупаційний режим Москви. Була альтернатива – українське фермерство. І Україна б могла стати житницею Європи у 1920-ті роки. Вона могла б гармонізувати життя зросійщеного міста і українського села на базі приватної і державної власності, як це зробила у ці ж часи Польща і Чехо-Словаччина. Україна мала наростити потенціал власних інтелектуальних кадрів в науці і культурі. Могла б, якби перемогла у війні, але вона програла збройне протистояння. І горе переможеним, як говорить відома римське прислів'я. Вибір моделі розвитку обирає переможець – Росія. УСССР – маріонеткова форма правління, і до питомої справжньої України має дуже далеке сурогатне відношення. Проте і під машкарою УСССР ще десять років жевріла розбурхана українською революцією пасіонарна українська маса. Без УНР-УД у 1917-1921 років не постала б у 1991 році модерна незалежна Україна.

Ігор Гирич - завідувач відділу джерел з історії України XIX - поч. XX ст. Інституту української археографії та джерелознавства НАН України, доктор історичних наук. Автор 350 наукових і науково-популярних статей та документальних публікацій у сферах історіографії, джерелознавства, історичної топографії, киевознавства, історії українського національно-визвольного руху. Відповідальний секретар серії "Михайло Грушевський. Твори: У 50-ти томах".

У 2000-х роках працював у робочих групах Міністерства освіти і науки України з удосконалення програм змісту історичної освіти. Головний редактор журналу "Пам'ятки України".

WARM ARCTIC NIGHTS

Anna Procyk interviews Yuriy Tarnawsky about his latest novel

Interviewer's note: *There are not too many books which captivate the imagination so much that after the first few paragraphs you know they will be read at one sitting. This has been my experience with Yuriy Tarnawsky's latest novel Warm Arctic Nights. From the author's dedication I sensed that this work would be somewhat more autobiographical than most novels tend to be. Therefore, I was most pleasantly surprised by the spirit of authenticity and freshness that pervades the novel's content. Naturally, I had to discuss the book with the author at the first opportunity. After our talk and a few exchanges of notes, we came up with the idea of an interview.*

AP: *Approximately when did you get the idea to write this book? Was there anything in particular that prompted you to write the story of your childhood?*

YT: The story of the first ten and a half years of my life that terminated in my leaving Ukraine, which I consider the most important in my biography, had been on my mind ever since I started thinking of myself as a writer. I felt certain that one day I would write it, but for a long time was reluctant to tackle the task. I felt instinctively it would be a difficult thing to do and that I wasn't yet up to it. Then some thirty years ago or so, I remember hearing on the radio an ad urging people to go on Caribbean cruises, extolling among their virtues the chance of enjoying "cool tropical nights" spent on the islands to be visited.

Cover design: Norman Conquest / Author photograph by Olesh Holowackij

Driven by an unquenchable thirst for the unknown and boundless imagination, a boy learns about the nature of life in an idyllic pre-WW II Poland and nightmarish WW II Ukraine. Life in Yuriy Tarnawsky's latest novel is shown to have the warmth and beauty of the eternal arctic night.

Yuriy Tarnawsky is an author of some three dozen books of poetry, fiction, drama, essays, and translations in English and Ukrainian, including the novels *Meningitis*, *Three Blondes and Death*, and *The Iguanas of Heat*, the collections of short fictions *Short Tails* and *Crocodile Smiles*, *The Placebo Effect Trilogy*, comprising the collections of interrelated mininovels (his own genre) *Like Blood in Water*, *The Future of Giraffes*, and *View of Delft*, and a volume of *Heuristic Poetry Modus Tollens*. An engineer and linguist by training, he has worked as computer scientist specializing in Artificial Intelligence at IBM Corporation and professor of Ukrainian Literature and Culture at Columbia University. He was born in Ukraine, but was raised and educated in the West. For his contribution to Ukrainian literature, in 2008, he was awarded the Prince Yaroslav the Wise Order of Merit by Ukrainian government. He resides with his wife Karina in the New York City Metropolitan area.

JEF
Journal of
Experimental
Fiction

JEF
83

warm
arctic
nights

A NOVEL

YURIY TARNAWSKY

I found the phrase to be a delightful oxymoron and immediately thought of its antonym “warm arctic nights,” which I also immediately felt would be a great title for the story I was planning to write. It would neatly combine within itself the beauty and horror of those years of my childhood.

Impelled by the title, some time soon afterwards, I tried writing the book, but ran into serious difficulties. My fiction, with the lone exception of the novel *Meningitis*, is virtually totally devoid of autobiographical material and relies heavily on the ability of my imagination to dream up situations which optimally lend themselves to what I want to tell the reader. This is one reason I use so frequently dream scenes in my writing — unhampered by the laws of nature, I am able even more freely to mold the reader’s mind. But in the case of my story, the biographical material, which was the seed of it, was so strong that I was unable to let my imagination run free. It kept getting in my way all the time and what I wanted to say just wouldn’t come out. I set the novel aside and went back to it a while later, but was faced with the same difficulty. I tried this about half a dozen times more over the next twenty some years, and each time was faced with the same difficulty. In the end, perhaps five years ago, after trying to write the book once again and being unable to do it, I decided I had to give up on it. The topic was too difficult and I would never turn it into a book.

But this weighed heavy on my conscience — what kind of a writer was I if there was a topic which I was incapable of handling? I felt ashamed and considered myself inadequate — I would never be the writer I wanted to be.

But my conscience wouldn’t leave me alone and deep inside I was still hoping I would one day write the book, and so in the fall of 2017, aware of my not inconsiderable age, I told myself that this was my last chance. I would either write the book then or would never be able to do it.

The ultimatum worked.

One thing that kept getting in my way of writing the book was shaping the narrative of the story. I kept trying the usual expository style and each time it wasn’t coming out right. It was stiff and awkward and I wasn’t able to let the narration flow. This time, in despair, I resorted to the principle I employ in the genre of the *mininovel* which I developed — write only what pleases you and leave out the rest. I asked myself how would I begin the story and answered — with the appearance of the room in which I was born. And so, I began the book with the question “How was the room?” and proceed answering it. The answer came easily, and so did the rest of the book, which I did in the same fashion, finishing it in six months.

It was adopting this “interview” form that enabled me finally to write the novel.

AP: Did you stick strictly to the autobiographical data? In other words, is it a work of fiction or an autobiography?

YT: No, it is definitely a work of fiction. I would call it a fictionalized autobiography. It’s hard to express this in a num-

ber, but considering the story as a whole, I would say, it’s between 10 and 20 percent fictional. The detailed scenes of people interacting with each other are obviously mostly fictional, but their essence is always autobiographical. My goal was to give a truthful account of those years of my life so that they would paint a faithful portrait of me, and so I took liberties with the inessential aspects of the story while adhering strictly to the essential ones. I will add though that all the scenes of death and atrocities in the book are true, except in some cases I changed their chronology and a couple of times the personages. This was to build a more effective plot, aimed at creating a greater impact on the reader.

I will add once again, but without the details, so as not to give away the story for those who haven’t read the book, that the final scene was literally a mere couple of minutes away from happening. Just a little longer, and I wouldn’t be here, doing this interview with you. The horror of having been so close to that calamity has stayed with me for the rest of my life and was the chief impulse for my wanting to write the book and ultimately for doing it. It has changed me forever. Chills still run up my spine as I think of it.

AP: How important is the novel for you?

YT: As far as literary accomplishment is concerned, I feel that my two most important works of fiction are the 1993 novel *Three Blondes and Death* and the 2013 collection of fifteen interrelated mininovels *The Placebo Effect Trilogy*. They are the most original and most radical books of all I wrote. But for me personally, as far as emotional satisfaction is concerned, *Warm Arctic Nights* is the most important. As I explained earlier, I conceived it many years ago and felt I had to write it to explain not only to the world but also to myself who I was and where I came from. I felt deficient and extremely frustrated when I was unable to write it, and when I finally did, this huge bolder of shame and guilt I’d been carrying along for years rolled off my soul and I felt an enormous relief and liberation. I had finally done it and I was free of any debts or obligations! It was as if I was starting a new life as a writer.

But *Warm Arctic Nights* is also important to me as a historical document — as far as I know, it is the only work of fiction about pre-WWII Poland and WWII Ukraine, including flight to the West, told by someone who has lived through these events, and it is told as a purely personal story, without any political coloration. I think it should be of interest to Ukrainians and non-Ukrainians alike. It has been translated into Ukrainian by Maxym Nestelieiev for the Kyiv publishing house Tempora and is scheduled to be released this fall. It has also been translated into German.

AP: What is the most interesting thing you have learned about yourself while writing this book?

YT: What I learned from writing the book was that the most important person in my life, who shaped me the most, was my father and I dedicated the book to him. I had always known he played an important role in my life but didn’t know how im-

portant it was. As I was writing the book, I realized that he was the person I admired above all other from my earliest childhood. I had always wanted to be like him and as I was growing up, I modeled myself on him. He is the prototype of what I am today. To summarize what that is — a man, physically and mentally tough, ruthlessly strict with himself, unwavering in adherence to his principles, and conscious of his duties as a male. There is a scene with a family of acrobats performing a difficult stunt in the first part of the book, the central figure in which is the husband/father, who carries the greatest burden. This is what I have in mind.

The dedication reads, "To the memory of my father who loved me more than anyone else." It is deliberately ambiguous and I feel that in this I may be right.

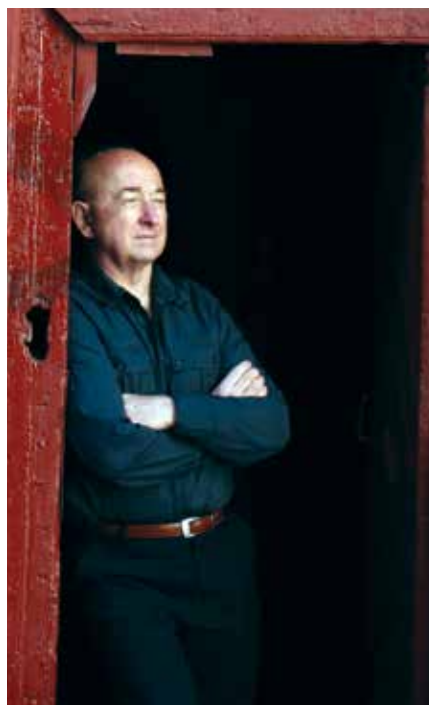
AP: *Has anyone or any work of art influenced you in writing this book?*

YT: Not directly. The book (its form) came out of my own writing, out of what I have learned over the years from the great writers of yesterday and my own hard work. As I said earlier, it finally moved when I decided to use the interview, or question and answer form. I had used this approach in my long 1975 poem *The Plumed Heart* and somehow felt it would work well here, which I feel it did. It enabled me to use the "if it doesn't please you, don't write it" criterion I employ in the genre of the mininovel which I developed. So, the book is a natural outcome of my own work. But in becoming the writer I am, I was certainly influenced by the works of others in all forms of art, in particular in literature and film. I learned reading by myself at the age of four, both in Polish and Ukrainian, and starting from then on read voraciously everything I could lay my hands on. First it was fables, but later adventure stories, historical works, especially those about Cossacks, and books on travel. I talk about it in the novel. The better-known international titles that come to mind are *Robinson Crusoe* (and its Ukrainian variant *Son of Ukraine*), *Children of Captain Grant*, *Jungle Books* (known in Ukrainian as *Brothers of Mowgli*) *Gulliver's Travels*, *The Adventures of Tom Sawyer* and *Huckleberry Finn*, a condensed version of *The Odyssey*, *Travels Through Central Asia* by Sven Hedin.... At the age of fourteen I read a book by Dostoyevsky (*The Devils*) and was so smitten by it that I read all of his books after that and stayed under his spell well into my twenties. I claim him to be my first literary progenitor. Then came Sartre and Kierkegaard and infatuation with Existentialism; Kafka; Proust's enormous opus; Kleist's meticulously structured prose; rediscovery of Hohol, in particular *Dead Souls*, traces of whose grotesqueness I find in my own work (I use the famous opening sentence of its second volume as an epigraph in my *Three Blondes and Death*); and Latin American fiction — Carpentier, Rulfo, Borges, García Márquez, Asturias.... I didn't like poetry until I came to this country and discovered it could be written in normal language without the potty-straining of meter and rhyme. Here Latin American poetry was the big discovery, in particular Neruda, my second progenitor, whose work was the impetus for my first, 1956, book *Life in the City*. Later came the discovery of Rimbaud, my third

progenitor, and Surrealism. The influence of Surrealism came primarily through visual art (Dalí, de Chirico, Miró) and film (Buñuel, Cocteau). But film in general has had a strong influence on me (my tendency to be visual in my writing) — Bergman, Bresson, Satyajit Ray, Clair, Antonioni, Dovzhenko. And finally comes my fourth and most important progenitor — Johann Sebastian Bach, who deserves the full naming, the master of structure and emotions melded into an inseparable whole. I can only try to be an asymptote to him, forever striving to merge at infinity with his perfection.

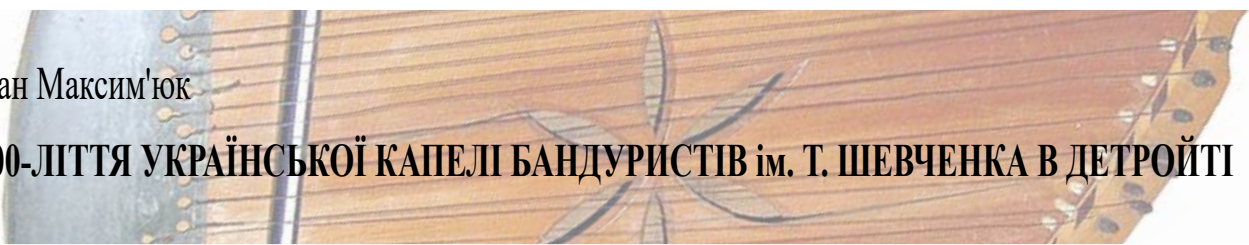
So, as you see, I had a lot of help in writing *Warm Arctic Nights*.

Yuriy Tarnawsky is a bilingual Ukrainian/English author of some three dozen books. His Ukrainian language

books include two volumes of collected poetry *Poems About Nothing and Other Poems on the Same Subject* and *They Don't Exist*, a hexalogy of plays patterned on Greek tragedy *6x0*, a book of selected prose *I don't Know*, containing the novel *Roads*, a collection *Seven Tries*, and the autobiography *Running Barefoot Home and Back*, as well as a book of selected essays *Flowers for the Patient*. His English language books include the novels *Meningitis*,

Three Blondes and Death, *Warm Arctic Nights*, and *The Iguanas of Heat*, the collections of short fictions *Short Tails* and *Crocodile Smiles*, *The Placebo Effect Trilogy*, comprising three collections of interrelated mininovels (his own genre) *Like Blood in Water*, *The Future of Giraffes*, and *View of Delft*, a book of Heuristic Poetry *Modus Tollens/Improvised Poetic Devices*, a collection of selected essays and interviews *Claim to Oblivion*, and a book of literary exercises *Literary Yoga*. An engineer and linguist by training, he has worked as computer scientist at IBM Corporation and professor of Ukrainian literature and culture at Columbia University. His NYU PhD dissertation *Knowledge Semantics* came out in Ukrainian translation which he oversaw. In 2008 he was awarded the order of merit of Prince Yaroslav the Wise by Ukrainian government and recently was inducted into NJIT's hall of fame. His archive is housed at Columbia University's Rare Books and Manuscripts Library.

Степан Максим'юк

100-ЛІТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ КАПЕЛІ БАНДУРИСТІВ ім. Т. ШЕВЧЕНКА В ДЕТРОЙТІ

У 2018-му році українська діаспора у Сполучених Штатах Америки відзначатиме 100-річний ювілей існування Української Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка в Детройті, абсолютно рідкісна подія в житті якої-небудь мистецької одиниці. Офіційного повідомлення про те, як Капеля відзначатиме століття, ще не має, однак передбачається, що вона відзначатиме концертними виступами в Сполучених Штатах і Канаді.

Детройтська Капеля бандуристів веде свій родовід від "Хору Кобзарів", яким керував Василь Ємець. Їх перший концерт відбувся за часів Гетьманщини 3-го листопада 1918 року в Київському театрі "Боргонь". І хоча у той час в Києві, на Шулявці, існувало підприємство «Екстрафон», яке займалося звукозаписами та штампуванням платівок й випускало записи Ніни Кошиць, церковних хорів Києва та сліпого кобзаря Петра Древиченка, хор Ємця – не записано.

З Капелі бандуристів В. Ємця фактично розпочали існування інші капелі, зорема й Детройтська.

Завдання цієї статті не полягає у висвітленні обширної історії Детройтської Капелі, до написання якої долучилося чимало поважних дослідників, зокрема Улас Самчук та дехто з бандуристів-учасників капелі. Якщо б порівняти кількість записів ансамблів бандуристів в Україні та діаспорі, то жодна із капелі, окрім детройтської, не може похвалитися таким багатством звукозаписів на платівках, касетках, відіо-звукових записках, компакт-дисках. Інформація про звукозаписи бандуристів у советській Україні надто скупа, однак такі приклади існують.

Григорій Китастих в автобіографічних нотатках пише: "Деся на початку 1935 р. на посаду заступника наркома освіти було призначено А. Хвилю». Він тоді "почав акцію грамзаписів з участю всіх кращих мистецьких одиниць - хору "Думка", Капелі бандуристів та провідних солістів України. Він визначав учасників запису, переслуховував та затверджував ті чи інші твори, подбав, щоби запросити

видатного українського співака Івана Семеновича Козловського"¹

У березні того ж року, на пропозицію Хвилі, об'єднавши Київську та Полтавську капелі бандуристів, створено Державну капелю бандуристів. Диригентом призначили Миколу Михайлова, а заступником - Данила Піку.

Існує згадка про суто технічну сторону звукозапису, а саме: "У травні 1935р. до Києва прибула бригада Всесоюзного радіокомітету під командою Анни Багичевої із завданням записати виступи кращих українських артистів... звукозапис робився оптичним способом на спеціальній стрічці шириною в 4 міліметри під назвою тонфільм, яку зразу проявляли для перевірення якості".²

Докладніше про перебіг праці бригади Всесоюзного радіо комітету можна дізнатися в книжці А. Железного.

ГРАМПЛАСТТРЕСТ 1935

записи платівок

число платівки	назва пісні, композитор
602 В	Ой, наступила та чорна хмара
605 В	Ой, важу, я важу, козачок
617 В	Ой ходила дівчина бережком <i>обр. укр. нар. пісні</i>
618 В	Кину кужіль, гопак
619 В	Ревуть, стогнуть гори-хвилі
622 В	І шумить, і гуде <i>обр. укр. нар. пісні. Капела з держ. жін. анс. УРСР</i>
623 В	Трепак
632 В	Взяв би я бандуру <i>виконавець засл. арт. І.М. Патерджинський</i>
647 В	Думи мої, думи мої <i>сл. Тараса Шевченка</i>
664 В	Пісня про Байду <i>арт. Харк. Держ. театру опери та балету М.С. Гришко</i>
666 В	Їхав козак на війноньку <i>арт. Держ. Вел. театру І.С. Козловський</i>
667 В	Сонце низенько <i>вик. І.С. Козловський</i>

МУЗТРЕСТ 1933

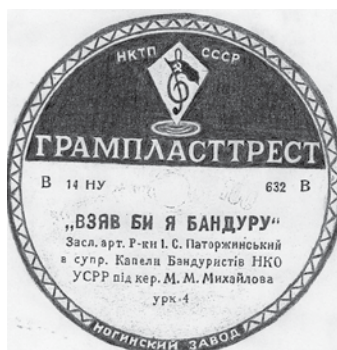
АНСАМБЛЬ ПОЛТАВСЬКИХ КОБЗАРІВ

дир. В.А. КАБАЧОК

число платівки	назва пісні, композитор
2581	Посіяла огірочки <i>обр. Ступницького</i>
2583	В місяці Іюлі випала пороша

ГРАМПЛАСТТРЕСТ
НОГИНСЬКИЙ ЗАВОД 1937. НАРКОМТЯЖПРОМ СССР
УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНА
ЗРАЗКОВА КАПЕЛЯ БАНДУРИСТІВ
 дир. Д. Е. БАЛАЦЬКИЙ

число платівки	назва пісні, композитор
В 5144	ВІД КИЄВА ДО ЛУБЕН <i>укр. нар. пісня обр. М. Лисенка</i>
В 5145	ГЕЙ, ГУК, МАТИ, ГУК <i>обр. укр. нар. пісні</i>
В 5149	ПОЛЬКА квінтет: Д. Піка, Савченко, С. Міняйло, Г. Китастий, О. Костецький
В 5168	КУЧЕРЯВА КАТЕРИНА квартет: С. Міняйло, Я. Кладовий, О. Костецький, Д. Піка
В 5169	ПОЛЬКА, обр. Д. Піки, квартет: Д. Піка, С. Міняйло, Я. Кладовий, О. Костецький
В 5173	ЖУРАВЛІ <i>укр. нар. пісня, обр. Д. Піки</i>
5174 Г	ГОПАК <i>укр. нар. танець, обр. Д. Піки</i> квартет: Д. Піка, С. Міняйло, Я. Кладовий, О. Костецький
5175 Г	СТУКАЛКА, <i>укр. нар. танець,</i> обр. Д. Піки квартет: Д. Піка, С. Міняйло, Я. Кладовий, О. Костецький
5178 Г	ОЙ, ГИЛЯ, ГИЛЯ обр. Г. Назаренка
5183	ТА ВНАДИВСЯ ЖУРАВЕЛЬ обр. М. Михайлова
5184 В	ЗА РІЧКОЮ, ЗА ДУНАЄМ <i>укр. нар. пісня обр. М. Леонтовича</i>
В 5188	ТА БОЛЯТЬ РУЧКИ, ТА БОЛЯТЬ НІЖКИ <i>обр. укр. нар. пісні Д. Піки</i>
В 5189	1. ОЙ, ХОДИЛА ДІВЧИНА БЕРЕЖКОМ 2. КИНУ КУЖІЛЬ НА ПОЛІЦЮ 3. ДОЩИК, ДОЩИК, <i>укр. нар. пісні в обр. Д. Піки</i>
В 5199	ВЗЯВ БИ Я БАНДУРУ, <i>укр. нар. пісня</i> обр. Д. Піки, І. С. Паторжинський
В 5215	ГРЕЧАНИКИ, <i>укр. нар. пісня</i> І. С. Паторжинський

спогадів серед капелян... за час його праці в капелі найбільше було арештів серед бандуристів."5 Китастий згадує, що протягом 1935-1941рр. в капелі змінилося п'ятеро директорів.

Існували звукозаписи Державної капелі бандуристів, які були зроблені у 1937 і 1939-му роках, проте інформації про ці записи, на превеликий жаль, я не знайшов, ось чому подаю тільки списки записаних Капелею пісень під диригентурою Д. Балацького та Д. Піки.

Після Другої світової війни українська книгарня в Нью-Йорку "Сурма" та нововідкриті крамниці новоприбулих підприємців, зокрема "Арка" та "Арка" в Торонто почали копіювати українські советські платівки, які можна було тоді придбати в крамницях, що продавали книжки та товари, привезені з СРСР. До цього бізнесу долучилися виробники платівок, такі як "Стінсон", "Арджі", "Боян." та інші. Всі

ГРАМПЛАСТТРЕСТ
АПРЕЛЕВСЬКИЙ ЗАВОД 1939.
НАРКОМТЯЖПРОМ СССР
ДЕРЖАВНА КАПЕЛЯ БАНДУРИСТІВ УРСР
 дир. Д. Ф. ПІКА

число платівки	назва пісні, композитор
В 8691	ОЙ, НАСТУПИЛА ТА ЧОРНА ХМАРА, <i>укр. нар. пісня</i> обр. Г. Китастого
В 8692	ОЙ, 3-ЗА ГОР, ОЙ ДА ЗА ЛИМАНУ <i>укр. нар. пісня</i> обр. М. Михайлова
8693	І ХЛІБ ПЕКТИ Й ПО ТЕЛЯТА ЙТИ <i>укр. нар. пісня</i>
8694	ОЙ, ГОП, ТИ-НИ-НИ, <i>укр. танц.</i> <i>пісня</i>

КОПІЇ ЗАПИСІВ
УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ ЗРАЗКОВОЇ КАПЕЛІ БАНДУРИСТІВ
У СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ
1939-1950 РОКИ

фірма	число платівки	назва пісні, композитор, виконавець
KEYNOTE RECORDINGS 1939	K-214A (B-5215)	ГРЕЧАНИКИ, <i>укр.нар.пісня</i> І. Паторжинський з капелею
	K-214B (B-5199)	ВЗЯВ БИ Я БАНДУРУ, <i>укр.нар.пісня</i> І. Паторжинський з капелею
STINSON RECORING	UK 67B (5175Г)	СТУКАЛКА квартет укр.бандуристів
STINSON TRADING CO	5144-A (B-5144)	ВІД КИЄВА ДО ЛУБЕН <i>обр. М. Лисенка, укр. держ. зразк. капеля</i>
	5092-B (B-51.88)	ТА БОЛЯТЬ РУЧКИ, ТА БОЛЯТЬ НІЖКИ <i>обр. Д. Піки, капеля бандуристів</i>
STINSON RECORING	UK-34B (647)	ДУМИ МОЇ ансамбль бандуристів
	UK-52A (B-5215)	ГРЕЧАНИКИ, <i>укр.нар.пісня</i> І. Паторжинський, бандури
	UK-144 (B-5188)	ТА БОЛЯТЬ РУЧКИ, ТА БОЛЯТЬ НІЖКИ хор бандуристів
	3060-A (B-5215)	ГРЕЧАНИКИ, <i>укр.нар.пісня</i> І. Паторжинський та укр. держ. ансамбль бандуристів УССР
SURMA-N.Y.	SU-604B (B5188)	ТА БОЛЯТЬ РУЧКИ, ТА БОЛЯТЬ НІЖКИ, <i>укр.нар.пісня,</i> ансамбль бандуристів
BOYAN	B 5011 (647-B)	ДУМИ МОЇ, <i>слова Тараса Шевченка</i> анс. бандуристів, дир. М. Михайлів
	B 503A (617-18B)	ОЙ, ХОДИЛА ДІВЧИНОНЬКА, КИНУ КУЖІЛЬ анс. бандуристів, дир. М. Михайлів
	B 503B (5174Г)	ГОПАК-ТАНОК анс. бандуристів, дир. М. Михайлів
СССР-АПР.ЗАВ	B-5144	ВІД КИЇВА ДО ЛУБЕН, <i>укр.нар.пісня</i> <i>обр. М. Лисенка, укр. держ. капеля бандуристів</i>
	B-51 8	ТА БОЛЯТЬ РУЧКИ, ТА БОЛЯТЬ НІЖКИ, <i>укр.нар.пісня</i>
	B-5169	ПОЛЬКА, квартет сол. укр. капелі бандуристів
	B-5175	СТУКАЛКА, <i>укр.нар.танець</i> квартет сол. укр. капелі бандуристів
	B-8693	І ХЛІБ ПЕКТИ Й ПО ТЕЛЯТА ЙТИ, <i>укр. нар. пісня</i> капеля бандуристів
	B-8694	ОЙ, ГОП ТИ-НИ-НИ, <i>танкова пісня</i> капеля бандуристів
SURMA-N.Y.	SU 106-A	І ХЛІБ ПЕКТИ Й ПО ТЕЛЯТА ЙТИ, <i>укр. нар. пісня</i> капеля бандуристів
	SU 106-B	ОЙ, ГОП ТИ-НИ-НИ капеля бандуристів

вони продукували копії записів пісень народів СРСР. У поданому списку (с. 19) – записи І. Паторжинського та Державної капелі бандуристів. Очевидно, саме ці записи користувалися найбільшою популярністю.

Після Другої Світової війни, під час перебування Української Капелі Бандуристів у таборах Західної Німеччини, були спроби записати дещо з репертуару Капелі. Зокрема, 15-ти хвилинний кінозапис Богдана Солука, відомого українського кінорежисера, що працював у Голівуді та запис західно-німецького радіо. Обидва записи зроблено в 1948-му році. На підтвердження існування Солукового запису, в "Свободі" за 4-те березня 1970 р. поміщено нотатку про кінооператора, в якій зазначено, що він фільмував життя в українських ДіПі в Німеччині, зокрема бандуристів. Однак усі мої пошуки згаданих фактів про ці записи не привели до бажаних результатів.

Без сумніву, що Українська Капеля Бандуристів, за словами О. Костюк: «... найпотужніша професійна музично-хорова корпорація українців у світі, яка піднесла до вищого щабля свою майстерність без меценатів, без

субсидій, без спеціально створених для мистецької праці умов – без відриву від тяжкої фізичної праці для заробітку на життя. Капеля весь час живе на рахунок власного поклонання і бажання кожного артиста-бандуриста, за рахунок власного відпочинку протягом довгих десяти років. Все це робиться з обов'язку перед рідним народом і перед Великим Кобзарем, ім'я якого вони записали собі в серці ще в 1923р.»⁵

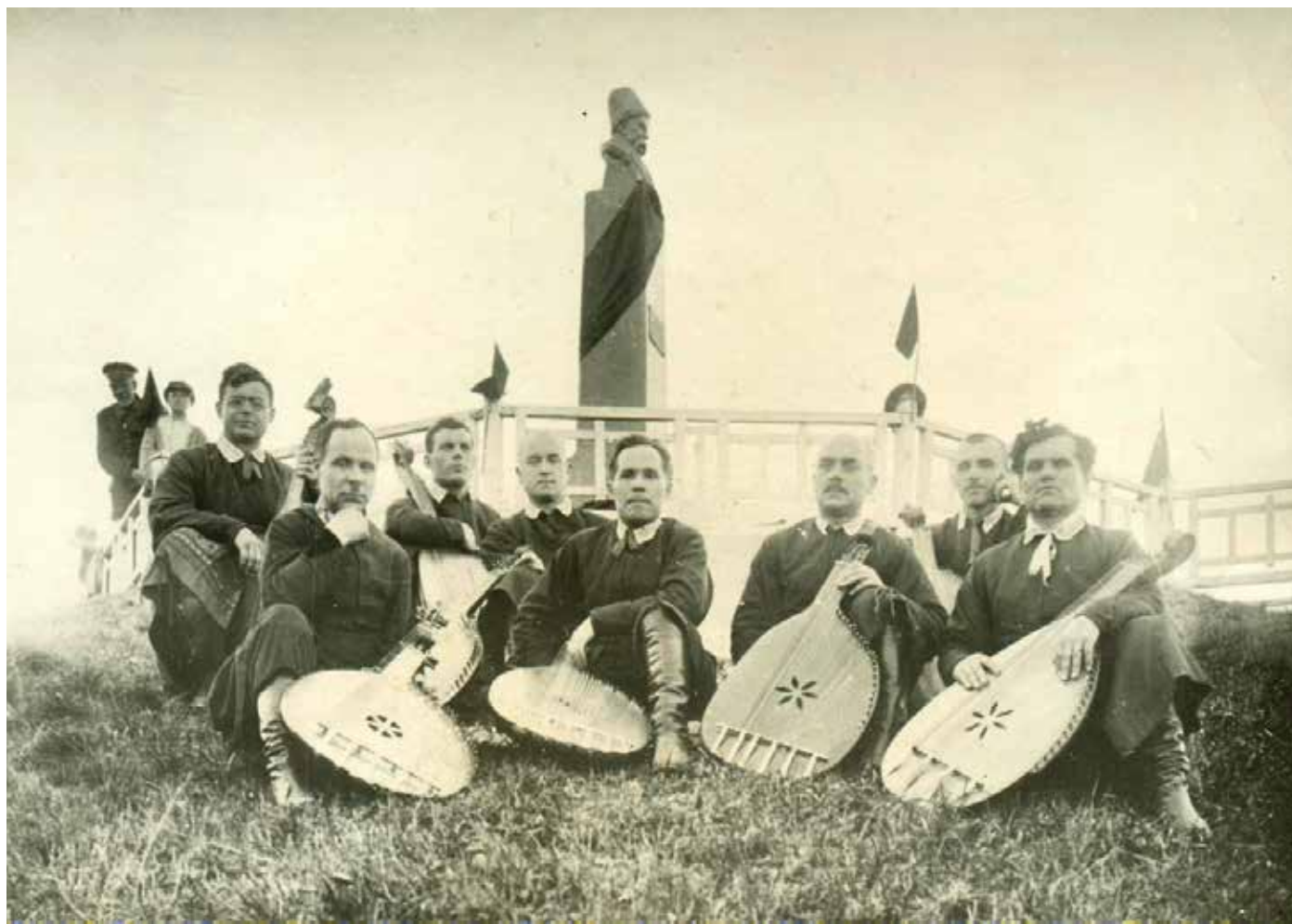
¹ Збірник на пошану Григорію Китастому у 70-річчя: з дня народження. Автобіографія Китастого. Нью Йорк: Українська Вільна Академія Наук у США, Музична Секція, 1980. - С. 21-22.

² Железний, А. Наш друг – пластинка., Київ: Музична Україна, 1989. - С. 126.

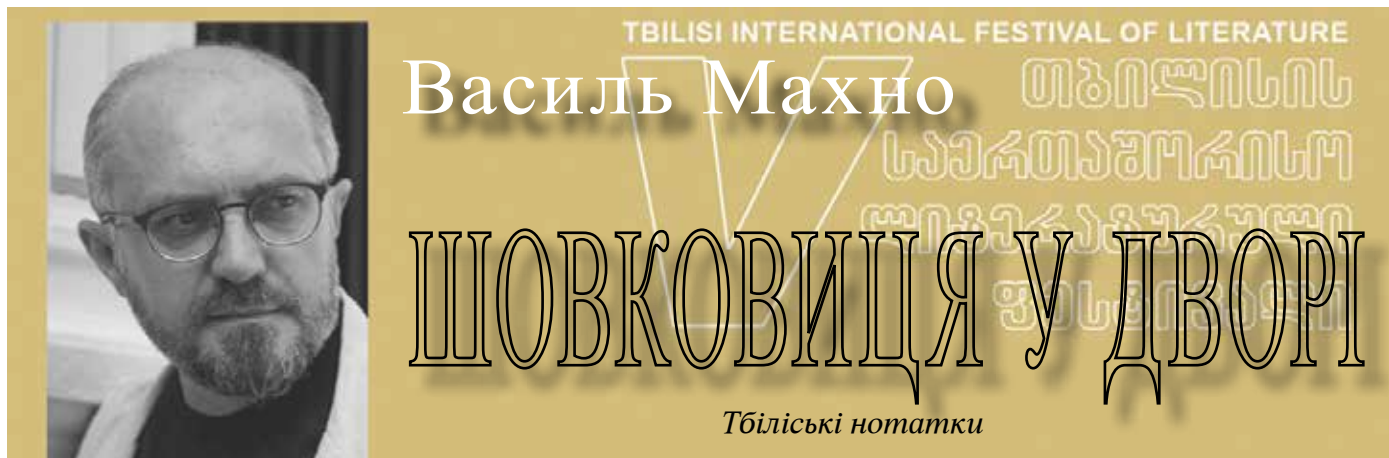
³ Там само.

⁴ Збірник на пошану Григорію Китастому у 70-річчя: з дня народження. - С. 23, 24.

⁵ Костюк, Олександра. Сорок років з ім'ям великого Кобзаря в серці!//Вісті: журнал музичного і мистецького життя. -1963. - ч.7, Міннеаполіс-Сейнт Пол. - С. 13.

*Перша Капеля кобзарів у Каневі, 1925.
Організатор і керівник Василь Ємець.*

Грузія розпочинається зі спротиву. Він непомітний, бо на кінчику язика. Навіть у слові «Тбілісі» – спротив заховався у двох спресованих приголосних «Тб». А скільки їх в інших словах грузинської мови, але хіба запам'ятаєш? Грузія захищена горами і мовою. Мова, схована в абетці, що подібна до завитків виноградної лози. Але в наші часи ні мова, ні гори не захищають ні від громадянської війни, ні від зовнішнього нападу. Новітня історія Грузії випробувала і те, і друге.

У приміщенні тбіліського летовища тебе вчисляють спритні таксисти. Кажу, що за мною вже виїхали: чекаю з хвилини на хвилину.

«А ти звідки?»

«З України, – кажу, щоби не спровокувати на розпитування про Нью-Йорк. Ну, й ціну можуть загнати удвічі більшу.

«А я теж громадянин України, – довірливо зізнається таксист. – Мешкав п'ять років на Оболоні, в Києві»

«А чого тут?»

«Ну, так склалося»

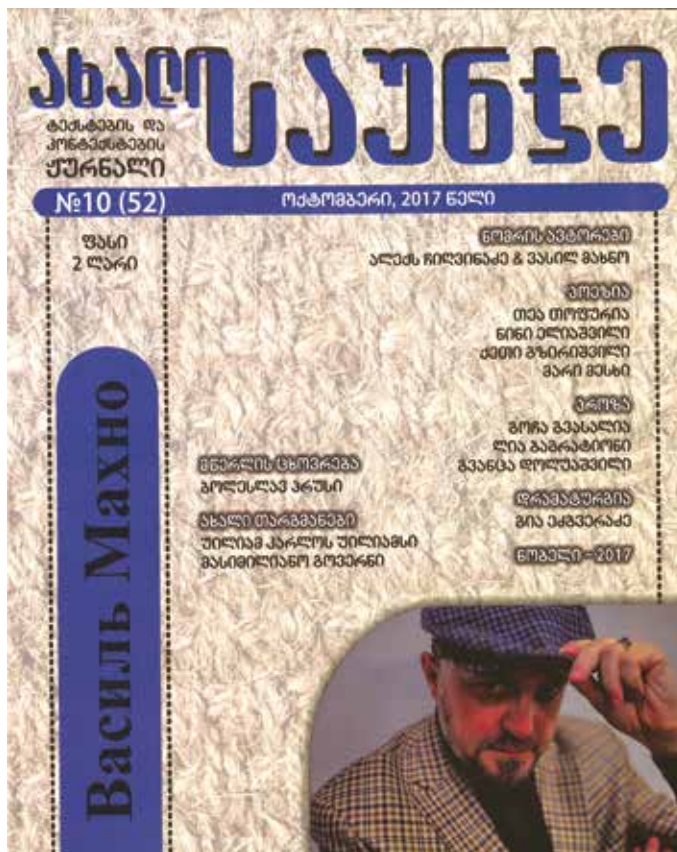
За тиждень, познайомившись з вуличками навколо готелю, переконаєшся, що місто справді старе. Воно старе і горbate. В дільниці, де ми мешкаємо, поруч із колишніми багатими дореволюційними кварталами вірменських купців, існують бідніші – в яких мешкали грузинські ремісники. Навпроти готелю – римо-католицький костел, звідки під час літургії лине заспокійлива органна музика. Першого ж дня на вулиці перестріває власник крамниці, в якій торгує вином і чачею. У вікні – рекламна пропозиція про постачання великих партій для Росії та України. Запрошує відвідати і щось придбати. Вина в Тбілісі справді багато. Привозять з Кахетії. Смаковий букет настільки різноманітний, назви такі дивовижні, що все залежить від сорту винограду, місця, на якому він виріс, сонця, яке було того року, коли дозрівав врожай, і технології приготування. А якщо вас зупинить на вечірній вулиці багатоголосся – десять чоловіків, що заливатимуть голосами навколишні бічні вулички, як весняні дощі, то неодмінно зупиниться, щоби пережити цю

симфонічну зливу й незвичне дрижання голосових зв'язок, і знайте, що в їхніх шлунках вже бовтається не менше з півлітра, – і це ще не вечір.

Третього дня, точніше, ночі, пішов дощ. Гриміло і блискало. Дві ночі поспіль крізь відчинені балконні двері готельної кімнати нас заколисував спів грузинських птахів. Але дощ заглушив їхні співи, примусив замовкнути в широких віттях платанів. Зранку дощова вода стікала ринвами і заіржавленими трубами, а тоді зблисло сонце і почало парувати. У внутрішньому дворикі нашого готелю, який утворювався з причіпними до наших стін старих будівель з коричневої цегли, проглядалися добудови немислимих конфігурацій. Як кажуть, Ле Корбюзьє відпочиває!

Поночі Тбілісі схожий на феєрверк. Підсвічені церкви, потоки авт і пішоходів, відчинені до опівночі крамниці, обмінні пункти, винарні, забігайлівки й туристи, що сновигають туди-сюди.

Місто завжди стає поезією. Просто воно не може не притягати до себе слова. В районі, що називається Мейдан, протікає глиняна Кура, нависають зі скель будинки на оголених фундаментах, вгорі сновигають кабінки канатної дороги, і також затесані олівці церков і куполи міської лазні. Може, краще сказати «мені Тифліс горбатий сниться», тобто почати з цього мандельштамівського рядка про поезію в Тбілісі. Поезія – прикраса урбаністики. Її точна деталь. Не важливо, що труби нависають над вашою головою, якщо йти крученими вуличками, або що кіт сидить на порозі дому, в якому двері не змінювалися з 1913 року, а поштова скринька з написом французькою Lettre, чи господарські прибудови, що не зовсім зручні для пішоходів й зовсім незручні для авто. Таксисти, як правило, очікують пасажирів на сусідніх, ширших – куди можна заїхати і що важливіше – виїхати. Ну, гаразд, покінчимо з поезією, тим паче в будинку письменника, її було досить. Тривав фестиваль. Поети щопночі читали для публіки, що сиділа під столітніми платанами, п'ючи вино.

В Тбілісі

в тбіліських двориках занедбаних – шовковиць
достиглий запах – з голосних шовкових
із виноградних ліній алфавіту
із дерев'яних прибудов житла
почнуться нам на кілька днів життя
дощі прив'ялі й втрачені століття

готель в провулку схожий на мізинець
тут вулиці заправлені бензином
пси - прохачі - музики - співаки
у ранішнім дощі завислім над горою
так наче хтось проїхався арбою
по вигладжених каменях міських

ти чуєш ринви спів та п'яння курей
і мову мешканців і рипання дверей
грузинок в чорнім одязі жалоби
вони живуть в тих двориках за склом
вони зрослись із внутрішнім двором
із простором шовковиці і втоми

у дворику збираються на ринок
показують на дах – на поржавілу ринву
шовковиця прикрила трьох дітей
сусідка в чорному зіперлась об одвірок
джмеліні «дж» їх мови перевірю
і мову їх дощу і мову їх курей

їх вірші – їх закінчення на «швілі»
на «дзе» на «ані» – їх двори просілі
їх вулички криві напівсолодких вин
яке століття? – я себе питаю
коли птахи нічні перелітають
а листя виростає із трави

Цікаво: а де розташований дім Параджанова? Мабуть, десь серед тих вірменських кварталів? Там, десь серед горбистих брукованих лабіринтів. Там, де він одного разу підскачів й завмер на тій фотографії у вічному польоті, здіймаючи рукави піджака, наче крила. Ага, про кінематограф? В крамниці гончарних виробів розмовляю зі своїм, вірогідно, ровесником. Його крамниця не на центральних вуличках, тому відвідувачів тут менше. Пригощає домашнім вином, сповненим пишного аромату й виноградного запаху. Поки я роздивляюся вироби, з'ясовується, що він колишній кінорежисер, а тепер ось гончарить і торгує. «Знаєш, – зізнається, – в 90-ті кіна вже не було потрібно нікому. Все розвалилося. Потім війна. Літературний фестиваль? Поезія? Ну, може це ще комусь потрібно, не знаю». Насамкінець розмови називає два фільми, які він знімав, але які саме, я не запам'ятав.

Заходжу вглиб тбіліського двору. Півквдратний будинок, обплетений балкончиками, що тягнуться вздовж. Посередині двору – крислата шовковиця. Біля неї – латунна рурка з краником. У дворі гуляють коти. На шворках розвішено поפרану білизну. Притулившись до балконного стояка, нерухомо стоїть жінка в чорному. На вулицях трапляються старі жінки в чорному, але чи це вдови,

одягнуті в жалобний одяг, чи така мода – мені невідомо. Родина, яка мешкає в цьому домі, кудись вибирається. Спочатку виходить дівчинка років дванадцяти. Вона підходить до шовковиці. Зриває достиглі чорні плоди – і їсть. Потім вибігає її молодший брат – також підходить до шовковиці – досягнути не може. Сестра допомагає малому, нагинаючи гілля. Потім виходять мама, дідо і бабця цих дітей – вони підходять до дерева і також зривають та їдять. І якщо вам розходиться про літературу, кіно, метафору і життя в Тбілісі, то ось вони навколо цієї шовковиці в дворі.

Якогось дня на мене знову натрапляє власник крамниці з вином. Він щойно повернувся з Кахетії, куди їздив замовляти нові партії. Дізнавшись, що я прилетів до Тбілісі на літературний фестиваль, закидує голову, наче дрізд, й починає напам'ять читати Ахмадуліну, щось з її «Снів про Грузію». Він читає так, щоби чули перехожі, що проминають нас, щоби чула продавчиня сусідньої крамниці з сувенірами, щоби чув Тбілісі і чула Грузія.

А коли за твоєю спиною під час читання на екрані з'являються схожі на ангельські крила грузинські слова твоїх віршів, ти летиш над Тбілісі так само, як Параджанов.

Тбілісі, старе місто.

НОВІ ЧЛЕНИ НТШ-А

Гап'юк Оксана (*Oksana Gariuk*), М.А. – спеціалістка з міжнародних відносин. Закінчила Нью-Йоркський Університет.

Працювала консультанткою Генерального Консульства України в Нью-Йорку.

Членка Міжнародної жіночої організації Women in Global Affairs NYC (WIGA).

Добчанський Маркіян (*Markian Dobczynsky*), Ph.D. – історик. Докторську працю захистив у Стенфордському Університеті. Harriman Institute Postdoctoral Research Scholar, Columbia U.

Автор книжки *Between Moscow and Kyiv: The Politics of Culture in Twentieth Century Kharkiv*, розділу в книжці *200 лет российско-американских отношений: наука и образование*, кількох наукових публікацій.

Здобувач 12-ти відзнак і нагород. Учасник багатьох наукових конференцій.

Емеран Крістін (*Christine M. Emeran*) Ph.D. – соціологиня. Захистила дисертацію на тему: *Transforming Opposition Networks into a Movement: Case Studies from Ukraine's Independence Movement to the 2004 Presidential Elections* в The New School (NYU).

Опублікувала книжки: *New Generation Political Activism in Ukraine: 2000-2014*. London: Routledge. У співавторстві: *Améliorer le financement de l'éducation: utilisation et utilité des subventions aux écoles; Haïti, Madagascar, République démocratique du Congo et Togo*. UNESCO (2017) та 5 наукових статей. Учасниця 10 наукових конференцій. Здобувач шести грантів, зокрема стипендії Фулбрайта (2009-2010).

Рубан Катерина (*Kateryna Ruban*), М.А. – історикиня, докторантка Нью-Йоркського Університету.

Закінчила Національний Університет "Києво-Могилянська Академія" (2007). За фахом – мистецтвознавчиня та культурологиня. Навчалася в Центральньо-Європейському Університеті в Будапешті (2007-2008).

Співпрацювала у різних культурологічних проєктах. Опублікувала 11 статей у науковій періодиці та інтернет-виданнях. Учасниця 30-ти наукових конференцій (Україна, США, Канада, Німеччина).

Володіє шістьма мовами: українською, англійською, німецькою, польською, їдиш, російською.

Шановні члени Наукового Товариства ім. Шевченка в Америці!
Запрошуйте ваших колег, друзів та знайомих з кіл професійної праці
до членства в НТШ-А.

ДОПОВІДІ, ВИГОЛОШЕНІ В НТШ-А від вересня до грудня 2018 року

Координує Василь Махно

Презентація
Енциклопедії Української Діаспори
Том 1, США, Книга 3, С-Я
(НТШ-А, Нью-Йорк-Чикаго, 2018)

Орест Попович, Головний редактор ЕУД
15 вересня 2018

Микола Бевза (Львів, Україна)

Українсько-польська наукова експедиція в Холмі:
артефакти короля Данила XIII ст.

22 вересня 2018

Олена Ніколаєнко (Fordham University)

“Why Women Protest:
Findings from the Revolution of Dignity”

29 вересня 2018

“Transatlantic Youth Activism
of Young Ukrainian Immigrants”

Алла Корж (SIT)
Сергій Ковальчук (University of Toronto)

6 жовтня 2018

Крістін Емеран (The New School)

New Generation: Political Activism in Ukraine, 2000–2014
by Christine Emeran, The New School for Social Research, New
York

Series: Routledge Advances in Sociology
13 жовтня 2018

Вечір присвячено пам'яті видатного українського поета та громадського діяча Івана Драча (1936-2018).
Перегляд фільму «Криниця для спраглих» (1965) –
кінематографічного дебюту
сценариста Івана Драча та режисера Юрія Іллєнка.

У програмі виступи:
Леоніда Грабовського та Василя Махна

20 жовтня 2018

Наталя Ханенко-Фрізен (*St. Thomas More College*)

**Листи зі “Старого Краю”: родинне листування між
діаспорою та Україною як культурний феномен
20 століття.**

27 жовтня 2018

Анна Процик

Ігор Гирич

Орест Попович

**Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці
Українська Вільна Академія Наук
Український Інститут Америки**

**Конференція присвячена
100-ій річниці від Дня проголошення
Західно-Української Народної Республіки
та Акту Злуки з Українською Народною Республікою**

Програма
Анна Процик, *ведуча*

Олег Павлишин (*Львів, Україна*)
**«Встановлення української влади у Східній Галичині
та державне будівництво ЗУНР»**

Орест Попович (*НТШ-А*)
«Листопад 1918 року в світлі родинних споминів»

Ігор Гирич (*НАН України*)
**«Спірні питання в сучасних інтерпретаціях
Української революції 1917-1921 років»**

3 листопада 2018

Геннадій Корольов (*Інститут історії НАН України*)

**Ідея білорусько-української федерації:
від Realpolitik до утопії (1918-1920 рр.)**

10 листопада 2018

Вечір пам'яті видатного українського поета,
літературознавця, критика,
професора Іллінойського університету,
члена-засновника Нью-Йоркської Групи

**Богдана Рубчака
(1935-2018)**

28 жовтня 2018

Ольга Хоменко (*НаУКМА, Україна*)
**“Зустріч культур:
знайомство Японії з Україною
через призму літературного перекладу”**

11 листопада 2018

Марко Андрейчик (*Колюмбійський Університет*)

**The White Chalk of Days:
The Contemporary Ukrainian Literature
Series Anthology**
(Academic Studies Press, 2017)

1 грудня 2018

Катерина Рубан (*Нью-Йоркський Університет*)
**«Алкоголізм, занепад і націоналізм:
Софія Парфанович і антиалкогольне товариство
«Відродження» у міжвоєнній Галичині»**

8 грудня 2018

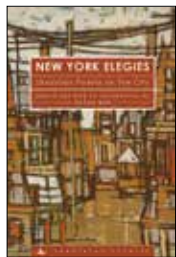
Зустріч з відомим українським письменником
Юрієм Андруховичем

презентація нового роману
«Коханці Юстиції» (2018)

«Коханці Юстиції» – паранормальний роман, у якому окремі життєписи з притаманною автору композиційно-стилістичною майстерністю об'єднуються в художню цілість.

15 грудня 2018

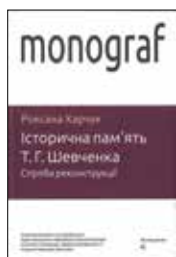
Нові видання, спонсоровані НТШ-А

New York Elegies. Ukrainian Poems on the City. Edited and with introduction by Ostop Kin. Academic Studies Press. Boston, 2019, 330 pp.

New York Elegies attempts to demonstrate how descriptions and evocations of New York City are connected to various stylistic modes and topical questions that mark Ukrainian poetry throughout its development. The collection thus gives readers the opportunity to view New York through various poetic and stylistic lenses. Ukrainian poets connected themselves to a powerful myth of New York, the myth of urban modernity and problematic vitality. The city of exiles and outsiders sees itself reflected in the mirror that newcomers and exiles created. By adding new voices and layers to this amalgam, it is possible to observe the expanded picture of this worldly poetic city.

Видано завдяки фінансовій підтримці НТШ в Америці
з Фонду Івана та Єлизавети Хлопецьких

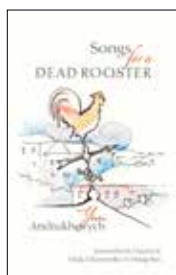

Роксана Харчук. **Історична пам'ять Т. Г. Шевченка. Спроба реконструкції.** Київ. ВЦ «Академія», 2019 – 216 с.

У монографії розглянуто формування поглядів Т. Г. Шевченка на події української історії та історичних діячів, із нею пов'язаних, передусім через призму історичної літератури, з якою був обізнаний поет. Автор аргументовано доводить, що у митця не було єдиного визначального історичного джерела, зазвичай у поезії та в малярській творчості Шевченка на історичну тему спостерігається змішання історичних і фольклорних джерел, історичних і літературних, трапляються історичні персонажі винятково літературної генези, фольклорної із домішкою літературної і навіть винятково фольклорної. Здійснене масштабне наукове дослідження свідчить, що абсолютизувати історизм у Шевченковій творчості немає сенсу, але недооцінювати його теж не можна. Адресована науковцям, викладачам, студентам, учителям й усім, хто цікавиться творчістю Т. Г. Шевченка.

Видано завдяки фінансовій підтримці НТШ в Америці
з Фонду Василя і Софії Дмитренків

Нові видання членів НТШ-А

Yuri Andrukhovych, **Songs for a Dead Rooster:** selected poems, trans. by Vitaly Chernetsky and Ostop Kin (Sandpoint, ID: Lost Horse Press, 2018), vi, 123 p.

The second installment in Lost Horse Press' Contemporary Ukrainian Poetry Series presents a selection of poems by Yuri Andrukhovych, one of contemporary Ukraine's leading writers. While Andrukhovych is well known internationally as a novelist and essayist, his recognition in Ukraine was first as a poet, and poetry remains a key part of his creative output. This volume gathers selections from two distinct periods of Andrukhovych's poetry. The first spans the 1980s through the early 1990s, associated with his involvement as a founding member of the Bu-Ba-Bu (Burlesque-Sideshow-Boffoonery) group of Ukrainian poets. This writing is characterized by openness, fluidity of structure, and an overall formal exuberance. After publishing only prose for a number of years, Andrukhovych returned to poetry in 2004 with a much-changed poetics with the collection, Songs for a Dead Rooster.

Женя Васильківська. **Короткі віддалі.** / Zenia Wasylkiwska. **Krótkie dystanse.** Przekład z języka ukraińskiego Tadeusz Karabowicz. Lublin: Episteme, 2019. –188 s.

До книжки Жені Васильківської в перекладі польською Тадея Карабовича увійшли вибрані вірші різних років. Ж. Васильківська входила до першої сімки членів-засновників Нью-Йоркської Групи українських поетів, що з'явилися в літературному житті Нью-Йорка при кінці 1950-тих рр. В контексті Нью-Йоркської Групи, творчість Васильківської відрізняється особливим впливом на неї французьких символістів. Це перше польськомовне видання покликане представити іншомовному читачеві поетичний світ однієї із найцікавіших українських поеток.

Віра Вовк. **Голос іздала**. Ріо-де-Жанейро: Contraste, 2018. – 54 с.

Нову книжку Віри Вовк склали вірші, написані авторкою за останні роки. Поетка в характерній для неї манері осмислює час та його проминання, ліричне «я» торкається тонких матерій людського існування та природи - у цих переплетеннях авторка й наслухає імпульси голосу іздала.

Аскольд Лозинський. **Погляд на Україну**. Львів: НТШ, 2018. - 248 с.

Книжка відомого громадського діяча Аскольда Лозинського - неупереджений погляд на українські проблеми в складних умовах російської агресії. Відгуки автора на події в Україні та світі подані у виданні "Погляд на Україну" за хронологією. Вони можуть стати методологічним підґрунтям для критичного осмислення перемінних моментів української історії.

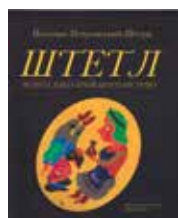
Лариса Онишкевич. **Бомби, границі і два праві черевики**. Львів: Літопис, 2018. – 260 с.

Книга Лариси Залеської Онишкевич – це книга про війну і дітей. У ній майже фотографічно зафіксовано факти Другої світової війни в житті маленької дівчинки зі Стрия. Прощання з Батьківщиною, довга і складна дорога на Захід, життя в таборах для переміщених осіб. Про дорослішання і пошук себе, здобування освіти, про родину і про родини авторка пише легко, з гумором. Це зворушлива розповідь про гуманність і солідарність, про людську та національну гідність, про громадянську й соціальну мужність як цінність і як сенс буття людини в межових ситуаціях. А лейтмотивом всієї розповіді є пам'ять Ітаки, спогади, думки і роздуми про Україну. Уже назва книги є метафорою життєвих траєкторій в умовах Другої світової війни, розповіді про них у часі та просторі як про подію, як про джерело осмислення людського буття-в-світі.

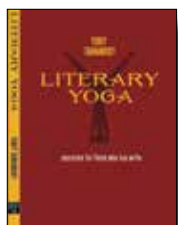
Ярослав Пеленський. **Боротьба за спадщину Київської Русі. The Contest for the Legacy of Kivan Rus'** / пер. з англійської Ярослава Грицак. – Київ: Наш формат, 2018. – 496 с.

Книжка відомого українського й американського історика, професора Айовського університету, закордонного члена НАН України Ярослава Пеленського присвячена становленню російської імперської ідеології в IX-XIII ст. Автор досліджує намагання московських книжників і представників правлячої еліти обґрунтувати свої претензії на українські землі належністю Київської князівської держави IX-XIII ст – киеворуської спадщини – пізнішій російській державності. У книжці науковець досліджує відображення агресивних дій Москви на сусідні землі України і Казанського ханства в історичних джерелах та історіографічних виданнях.

Йоханан Петровський-Штерн. **Штетл: Золота доба єврейського містечка**. Авторизований переклад з англійської Ярослави Стріхи. Київ: Критика, 2019. – 394 с.

Нова книжка знаного дослідника східноєвропейського єврейства професора Північно-Західного університету в Чикаго Йоханана Петровського-Штерна становить перший нарис ґрунтовно переосмисленої соціальної, економічної та культурної історії штетла на теренах України, себто того специфічного «містечкового світу», що його наприкінці 18 й у першій половині 19 століття замешкувало дві третини єврейської людности Центрально-Східної Європи. Зіперта на іноваційних підходах і оригінальних дослідженнях штетлівської матеріальної культури й антропології, ця водночас докладна й узагальнювана синтеза напрочуд знюансована і переконливо змальовує цілком несподівану нову історію штетла часів його найбільшого розквіту, оприявнюючи й аналізуючи чинники, що творили і далі творять підвалини колективної пам'яті як євреїв, так і українців.

Yuriy Tarnawsky. **Literary Yoga/exercises for those who can write**, JEFBooks, Aurora, IL, 2018, 240 pp.

Книжка літературних вправ, що може служити як підручник або автодидактичний посібник. Складається зі 100 окремих вправ, поділених на розділи поезії, прози та драми. Вправи доповнено коментарями та прикладами, що їх розробив автор.

Стипендіяти НТШ-А 2018 року

З Фонду Петра і Ольги Моцюків

Vadym Adadurov

Переставляючи слова у століттях:
Інтелектуальна біографія Ілька Борщака.

Ukrainian Catholic University, Lviv, Ukraine.

Mykola Barmak

Механізм окупації українських земель Правобережжя Російською імперією (друга половина XVIII – перша половина XIX ст.).

Ternopil National Pedagogical Univeristy, Ternopil, Ukraine.

Volodymyr Biletsky, Hennadiy Haiko

Історія гірництва в Україні: від первісних спільнот до здобутків індустріальної епохи.

National Technical University Kharkiv Polytechnic Institute, Kharkiv, Ukraine; National Technical University Kyiv Polytechnic Institute, Kyiv, Ukraine.

Taras Chuhlib

Козаки і шляхта. Українсько-польські відносини XVI – XVIII ст.

Institute of History, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Tetyana Dontsova; Svitlana Nahirniak; Andriy Lapins'kyu

Моніторинг складу ґрунтового повітря українських земель.

National Technical University Kyiv Polytechnic Institute, Kyiv, Ukraine.

Liliana Hentosh

“Бо кожний ближній є братом”: Митрополит Андрей Шептицький і Голокост.

Institute of Historical Studies, Ivan Franko Lviv National University, Lviv, Ukraine.

Victor Horobets

«Соціальне дисциплінування» versus «самоорганізація соціумів» у ранньомодерній Україні: Полк як соціальний організм і як периферія владної структури Гетьманату

Institute of History, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Radym Huban'

Діяльність Тимчасового уряду на Правобережній Україні (березень-жовтень 1917 р.).

Drahomanov National Pedagogical University, Kyiv, Ukraine.

Maria Kovalchuk

«Османи, Крим та Південна Україна у XVI ст.: політико-адміністративні, військові та соціальні структури».

Ukrainian National Informational Agency “Ukrinform”, Kyiv, Ukraine.

Volodymyr Kulikov

Enterprise and Society: Company Towns of the Donbas and Dnieper Regions between 1870 and 1917.

Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine.

Iurii Mel'nyk

Публіцистична спадщина Євгена Онацького.

Ivan Franko Lviv National University, Lviv, Ukraine.

Vitaliy Skalskyy

Епідемія тифу в Україні у 1919 році.

Institute of History, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Vasyl Strilets

«Спілка визволення України 1920-х років: вигадка чи реальність?» Питання реального існування в УСРР упродовж другої половини 20-х рр. XX ст.

Ukrainian Center for the Enhancement of Qualifications of Civil Servants and City and Town Government Officials, Kyiv, Ukraine.

Yurii Voloshyn

Полтавський Гродський Суд у 1770-х – поч. 1780-х рр.

Korolenko Poltava National Pedagogical University, Poltava, Ukraine

Презентації антологій та книг в НТШ-А

НОВІ ПУБЛІКАЦІЇ, ДОПОВІДІ ТА ІНША ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЧЛЕНІВ НТШ-А

Марко Андрейчик

Publications:

Yuri Andrukhovych. *My Final Territory: Selected Essays*. Edited by Michael M. Naydan. Translated by Mark Andryczyk, Michael M. Naydan and Vitaly Chernetsky. Toronto: University of Toronto Press, 2018.

<https://utorontopress.com/ca/my-final-territory-1>

Presentations:

Presentation of *The White Chalk of Days: The Contemporary Ukrainian Literature Series Anthology*,

Ukrainian Institute of America. New York, June 22, 2018.

Lviv University. Lviv, September 17, 2018.

Ukrainian Catholic University. Lviv, September 19, 2018.

Lviv Book Forum. Lviv, September 22, 2018.

Shevchenko Scientific Society. New York, December 1, 2018.

Presentation, with Yuri Andrukhovych, of *My Final Territory: Selected Essays*,

Harriman Institute, Columbia University. New York, November 13, 2018.

Brickbat Books, Philadelphia. November 15, 2018.

Ukrainian Educational and Cultural Center' Jenkintown, PA, November 18, 2018.

Interviewed on UA: Ukrains'ke Radio. Lviv, September 20, 2018.

Конференції

Chair, "Translation and Performance I: Performance of Central and Eastern European Literatures through Translation", ASEES National Convention. Boston, December 7, 2018.

Віра Боднарук

Публікації:

Видавнича діяльність, Проклямація, 27-а річниця Незалежності, Свічка пам'яті, Пам'ять жертв, Концерт "Голодомору, Діяльність "Просвіти в Україні" // Час і Події, липень-грудень 2018.

Григорій Грабович

Конференція:

Panel paper: "Man and Nature in the Poetry of Oleh Lysheha," Association for Slavic, East European, & Eurasian Studies Convention, Boston, December 7, 2018.

Галина Гринь

Конференція:

Discussant on panel "Performative Subjectivities in Ukrainian Poetry of the Late Soviet Period," Convention of the Association of Slavic, East European, and Eurasian Studies, Boston, December 7, 2018.

Остап Кінь

Публікації:

Yuri Andrukhovych, *Songs for a Dead Rooster: selected poems* (Sandpoint, ID: Lost Horse Press, 2018), vi, 123 p. (with

Vitaly Chernetsky).

Reviews:

Review of Ukrainskyi kinoplakat 1920-kh rokiv. VUFKU. In *Slavic & East European Information Resources*. Vol. 19 Issue 3/4 (2018): 422-423.

"Re: City of Lions," review of Jozef Wittlin and Philippe Sands "City of Lions." In *Kyiv-Mohyla Humanities Journal* 5 (2018): 201-204.

Eugene Lylak

Публікації:

Lylak, E. (2018). Outcome Assessment of Vocabulary Instruction Software for Deaf College Students. In *Proceedings of E-Learn: World Conference on E-Learning in Corporate, Government, Healthcare, and Higher Education* (pp. 174-177). Las Vegas, NV, United States: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE). Retrieve from <https://www.learntechlib.org/primary/p/185301/>.

Василь Лопух

Презентації:

Енциклопедичні видання НТШ: Енциклопедія Української Діаспори. Т. 1. США. Книга 3 (С-Я).

Народний дім. Greenpoint, New York. August 19, 2018.

Народний дім. Lindenhurst, New York. September 9, 2018.

Народний дім. Yonkers, New York. October 7, 2018.

Василь Махно

Публікації:

Усе маєш: нові вірші// УЛГ, 2018.

New Rochelle: оповідання//Збруч, 16.06.2018.

New Rochelle. Przełożył Bohdan Zadura// Kultura Enter, 2018.

Ten Ukrainian Poets: Vasyl Makhno. Tr. by Olena Jennings// The Loch Raven Review. October 2018.

Інтерв'ю:

Тернопіль — це складна структура минулого й теперішнього. //Погляд. 9 липня 2018.

Поза рамками. Телерозмова з Юрієм Матевощуком. ТТБ, 29 липня 2018.

"These days, I feel like America has given me a second breath": An Interview with Vasyl Makhno//*Apofenie*, 2018.

Розмова з Наталією Писанкою про музику//*UA Radio Культура*, 15 серпня 2018.

"Будь-який вірш спонукає розбиратися з собою//*Громадське радіо*. 15 серпня 2018.

Виступи:

Панельна дискусія в рамках книжкового фестивалю "Зелена хвиля" (Лариса Денисенко, Ілона Пукаляк, Василь Махно, Андрій Курков)// Одеса, 26.07.2018.

Поетичний вечір в кав'ярні-книгарні. Ведучий Борис Херсонський// Одеса, 29 липня 2018.

Festywal Filmu i Sztuki Dwa Brzegi. Kazimierz Dolny, Polska, 4 sierpnia 2018.

Презентація книжки «Частный комментарий к истории»// Київ, галерея «Білий світ», 9 серпня 2018.
 Авторський вечір «Коза». Тернопіль, 16 серпня 2018.
 Вірші з Нью-Йорка. Музей ідей. Львів, 17 серпня 2018.
 Міста літератури: Чортків, Язлівці, Улан-Батор// Товариство святої Софії. Філадельфія, 24 жовтня 2018.
 Про Богдана Рубчака//Чикаго УММІ, 2 грудня 2018.
 Ars Poetica Богдана Рубчака//Симпозіум Богдана Рубчака. НТШ-А, Нью-Йорк, 11 лютого 2018.
 Ukrainian poetry in New York//Columbia University. October 23, 2018.

Лариса Онишкевич

Книжка:

Бомби, границі і два праві черевички. Друга світова війна очима дитини-біженця. Спогади. Власний переклад (доповненого тексту) автора. Львів: Літопис, 2018, 260 стор.

Публікації:

“Prof. Natalia Ishchuk Pazuniak: Scholar and Community Activist”. *The Ukrainian Weekly*, Nov. 19, 2017, 4.

Irena Kowal. Displaced. A True-Life Novel. *The Ukrainian Quarterly*. LXXIII, 1-2, 2017, 128-134. (публ. 6, 2018).

“А про Людмилу Коваленко? Лист до Критики”. (Відгук на Олі Гнатюк, «Жіноче обличчя українського модернізму»). *Критика*, 2018, ч. 1–2, с. 39.

“Слідами пропалих рукописів Юрія Косача”, *Кіно-Темп*, 4(138), 2018, 29-31.

Анна Процик

Доповідь:

“Reflections on the Formation of the Western Ukrainian Republic and its Unification with the Ukrainian National Republic,” Конференція “Ukrainian Historical Encounters Series: Commemorating the Ukrainian National Republic and its Legacy, Princeton Club, New York, 18 вересня, 2018.

Конференція:

За співпраці НТШ-А, УВАН та УІА організувала конференцію з нагоди 100-ї Річниці від Дня проголошення Західно-Української Народної Республіки та Акту Злуки з Українською Народною Республікою. 3 листопада 2018.

Марія Ревакович

Публікації:

“Bohdan Boichuk’s Childhood Reveries: A Migrant’s Nostalgia, or, Documenting Pain in Poetry.” *Kyiv-Mohyla Humanities Journal* 5 (2018): 133-142.

Review Essay:

The White Chalk of Days: The Contemporary Ukrainian Literature Series Anthology. Ed. Mark Andryczyk. Brighton, Mass.: Academic Studies Press, 2017. Words for War: New Poems from Ukraine. Ed. Oksana Maksymchuk and Max Rosochinsky. Brighton, Mass.: Academic Studies Press, 2017. *Slavic Review* 77, no. 4 (Winter 2018): 1025-1031.

Презентації і виступи:

Book Presentation: *Ukraine’s Quest for Identity: Embracing Cultural Hybridity in Literary Imagination, 1991-2011* (Lexington Books, c2018). Harvard Ukrainian Research Institute, Harvard University, Cambridge, Mass., September 24, 2018.

Participant, Event Commemorating Bohdan Rubchak (1935-2018). Shevchenko Scientific Society, New York, October 28, 2018.

Мар’яна Рубчак

Конференція:

“The Euromaidan in Ukraine: The role of Ideology, Media, and Gender,” ASEES. Boston. 2018.

Юрій Тарнавський

Виступи:

“Steven Hawking Goes Flying,” поема, &NOW 2018, Festival of New Writing, University of Notre Dame, Notre Dame, IN, October 7, 2018.

Literary Yoga вправи з розділу поезії, &NOW 2018, Festival of New Writing, University of Notre Dame, Notre Dame, IN, October 6-7, 2018.

Публікації

“Кто-то не хочет..., У сада лицо...,” Переклад з російської Дмитрія Кузьміна, *Toronto Slavic Quarterly*, December 2018.

LiteraryYoga/exercises for those who can write, JEF Books, Aurora, IL, 2018.

“Зима, На смерть моєї матері, Чоловік лежить, Бджола,” Ломикамінь: *Антологія українського верлібру*, ЛА: «Піраміда», Львів, 2018.

“MTA/Master of Tail Administration,” *Le Scat Noir Encyclopedia*, Norman Conquest, ed., Black Scat Books, 2018.

Вірляна Ткач

Виставка:

Virlana Tkacz co-curated with Tetiana Rudenko and Waldemart Klyuzko "Kurbas: New Worlds" at the Art Arsenal in Kyiv. The mega-exhibition ran from October 17 to Dec 2, 2018 and was seen by over 20,000 people. It was accompanied by a series of 35 related events including lectures by major theatre scholars, concert, performances and a festival of 10 minute reactions to Kurbas's work by ten theatrical groups from various parts of Ukraine. Photos by Nikita Yurenev & Andrew Tkach.

Роман Трач

Стаття:

Проблема автентичності переживань//*Психологія і суспільство*, 2018, №3-4, с.112-119.

Богдан Футей

Доповіді:

Recognition of Holodomor as Genocide: International, Covenants, Agreements and Count Decisions”//Ukrainian-American Bar Association, Washington D.C., November 9-10, 2018.

Визнання Голодомору Геноцидом: міжнародні конвенції, договори та судові рішення. 85-ті роковини Голодомору-Геноциду. Київ, 22-24 листопада 2018.

Семінар:

Comparative Legal System// Правничий факультет Університету «Києво-Могилянська Академія», Київ, 14- 28 листопада 2018.

Інтерв'ю:

85 років Голодомору-Геноциду// РадаТВ, 23.XI.2018.

Rules of Law and Judicial Independence//UATV, 28 листопада 2018.

Андрій Храпливий

Публікація:

Fiber-optic transmission and networking: the previous 20 and

the next 20 years [Invited] Peter J. Winzer, David T. Neilson, and Andrew R. Chraplyvy. *Nokia Bell Labs*, //Optics Express.

Віталій Чернецький

Книжки:

Yuri Andrukhovych. *Songs for a Dead Rooster*. Translated from the Ukrainian by Vitaly Chernetsky and Ostap Kin. Introduction by Vitaly Chernetsky. Sandpoint, ID: Lost Horse Press, 2018. 125 pp.

Інші публікації:

“Russophone Writing in Ukraine: Historical Contexts and Post-Euromaidan Changes,” in Kevin M.F. Platt, ed., *Global Russian Cultures* (Madison: University of Wisconsin Press, 2019 [released Dec. 2018]).

Yuri Andrukhovych, “Elegy of the Sixties,” *The Loch Raven Review*, vol. 14, no. 2 (2018), available online at <https://thelochravenreview.net/ten-ukrainian-poets-yuriy-andrukhovych-kateryna-babkina-oleh-lysheha-andriy-lyubka-oksana-lutsyshyna-vasyl-makhno-iryna-shuvalova-vasyl-stus-lyuba-yakimchuk-and-serhiy-zhadan/>

Виступи:

“Sophia Andrukhovych’s *Felix Austria*: The Postcolonial Neo-Gothic and Ukraine’s Search for Itself,” *Ukraine and the World: Culture, Politics, Society*, Monash University, Australia, July 2018.

Book panel (with Giovanna Brogi, Marko Pavlyshyn, and Serhii Plokhyy), *Ukraine and Europe: Cultural Encounters and Negotiations, Ukraine and the World: Culture, Politics, Society*, Monash University, Australia, July 2018

“Russophone Writing in Ukraine: Historical Contexts and Post-Euromaidan Changes,” National Centre for Research on Europe, University of Canterbury, New Zealand, July 2018

“Out of the Carpathians, Across the Sea: Vasyl Stefanyk and Joseph Conrad,” Department of English and Linguistics, University of Otago, New Zealand, July 2018.

“The Language Politics of Contemporary Ukrainian Cinema: From Unreflective Confusion to Strategic Multilingualism,” *Engaging Multilinguality: Language, Identity and National Cohesion in Ukraine*, Cambridge University (UK).

“In Search of Territories of Freedom: Ivan Kozlenko’s Tanzher and the Queer Challenge to the Ukrainian Canon,” *Go East! LGBTQ+ Literature in Eastern Europe*, University of Ljubljana (Slovenia)

“From Oklahoma to Kharkiv: The Provocative Persistence of Soviet Paradigms in the Writings of Oleksandr Irvanets,” Association for Slavic, East European, & Eurasian Studies (ASEEES) Annual Convention, Boston, December 2018.

Film panel (with Sergei Loznitsa, Birgit Beumers, and

Oleh Kotsuyba), Sergei Loznitsa’s Donbass, Association for Slavic, East European, & Eurasian Studies (ASEEES) Annual Convention, Boston, December 2018.

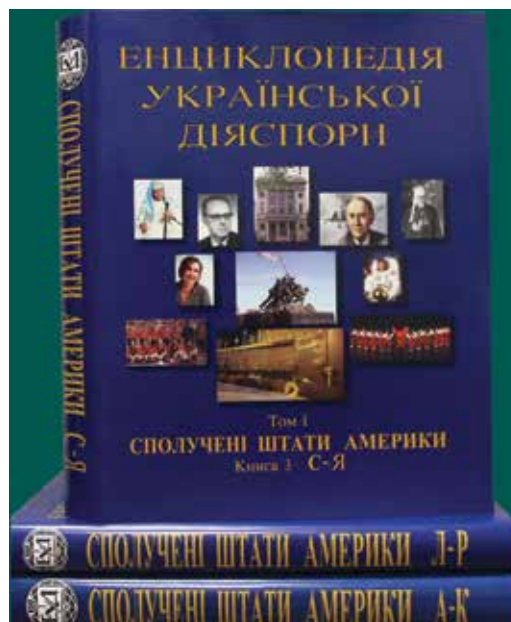
Оля Яричківська

Journal article:

Yarychkivska O, Shahabuddin Z, Comfort N, Boulard M, Bestor TH. 2018. BAH domains and histone-like motif in DNA Methyltransferase 1 (DNMT1) regulate de novo and maintenance methylation in vivo. *Journal of Biological Chemistry*. 293, 19466-19475.

Talk:

Yarychkivska O. BAH domains and histone-like motif regulate de novo and maintenance activity of DNMT1. New York Academy of Sciences Genome Integrity Meeting. October, 2018. Short talk.

Шановні члени НТШ-А
прибайте для себе та друзів

Енциклопедію Української Діаспори

Том 1 (США), Книги 1, 2 і 3.

Ціна комплекту – \$100 + пересилка.

<http://shevchenko.org/books>

НАШІ ВТРАТИ

Богдан Рубчак
(1935-2018)

ПОДЯКА НАШИМ ЖЕРТВОДАВЦЯМ

За час від 1 вересня 2017 р. до 31 серпня 2018 р.

Вельмишановні Жертводавці!

Висловлюємо усім жертводавцям та прихильникам щиро подяку за підтримку нашої діяльності. Завдячуючи Вам, НТШ-А має можливість широко розгорнути працю у різних галузях української науки.

Наукове Товариство ім. Шевченка засновано у Львові 1873 року. НТШ стало прообразом майбутніх академій в Україні та української академічної науки. Протягом своєї тривалої історії Товариство пережило різні етапи: від заснування до заборони, від знищення до відродження. Історію установи творили чільні українські вчені, письменники, громадські діячі: Олександр Кониський, Михайло Грушевський, Іван Франко, Володимир Гнатюк, Василь Щурат, Кирило Студинський.

Відновивши свою діяльність 1947 року в Нью-Йорку, НТШ розбудувало свої осередки у Вашингтоні, Філадельфії, Чикаго, Дітроїті, Пітсбурзі та Бостоні.

Дійсними членами Товариства обираються науковці у різноманітних галузях гуманітарних, точних і природничих наук та діячі культури.

Діяльність НТШ-А зосереджено на важливих проєктах сучасної української науки і культури: Тарас Шевченко, Пантелеймон Куліш, наукові джерела української історії та літератури, архіви та мемуари української діаспори, демографія

та статистика в діаспорі та Україні, Енциклопедія Української Діаспори та ін.

Товариство підтримує наукові проєкти і конференції в усіх ділянках українознавства, надає видавничі та стипендійні гранти. Стипендії і гранти НТШ-А виплачує із заповітів та іменований Фондів, що їх записали для НТШ-А патріотичні члени нашої громади.

Іменовані Фонди увічнюють імена фундаторів і звільнені від податку.

Звичайно, усе це було б неможливо без тієї щедрої фінансової допомоги, яку наші наукові і культурні установи отримують від громади, великих і малих інституцій, кредитовиків, і що особливо важливо - від багатьох приватних осіб. Дуже розраховуємо на Ваші нові пожертви, дорогі наші жертводавці, дякуємо Вам щиро і віримо, що, як то кажуть, «рука даючого зuboжити не може»!

Подібно до попередніх років, наше спонсорство українознавства як у Північній Америці, так і в Україні й надалі залежатиме виключно від нашої громади, тому ми закликаємо усіх, хто може, збільшити свої пожертви на НТШ-А, записувати на наше Товариство свої спадки, творити при ньому власні іменовані Фонди.

Подаємо список Жертводавців та іменований Фондів при НТШ-А.

Управа НТШ-А

На фонд Академіка Платона Костюка

500.00 Roman Shirokov

110.00 Svetlana Voronina

100.00 Anatoly Shmygol, Dmitri Ruskov, Svetlana Voronina, Michael Chvanov, Oleksandr Shcheglovitov, Elvira Dzhura, Svetlana Voronina, Alexey Tepikin

25.00 Nana Voitenko, Pavlo Belan

На проєкт Енциклопедія Української Діаспори

5,000.00 Heritage Foundation (Chicago)

5,000.00 Selfreliance Foundation (Chicago)

2,000.00 Orest Popovych

200.00 Marianna Gillilan

На фонд Допомоги Студентам в Україні

20,000.00 Ukrainian National Woman's League of America

3,000.00 Anonymous

500.00 Askold Melnychuk

400.00 Orysia Duplak-Buchan

200.00 Christine Karpevych

150.00 Tymur Sydor

100.00 Virko Baley, Orest Kebalo, Lubomyr Zobniw

50.00 Zirka Derlycia, Marta Antoniv

Пожертви зі спадків

20,000.00 Irene Zielyk

6,815.00 John Halaway

3,055.00 Olga Iwasieczko

На фонд підтримки Центру Демографічних досліджень НТШ-А

10,000.00 Shevchenko Foundation

50.00 Oleh Wolowyna

Загальні пожертви

10,000.00 Self Reliance (NY) FCU

1,000.00 Demus Charitable Trust UTA

500.00 Ihor W. Rak, Ihor E. Hayda, Yaroslav Bihun

440.00 Aleksandr Levchenko

400.00 Wolodymyr Petryshyn, Mykola Schwetz

300.00 Boris Hlynsky, Vasil Truchly

250.00 Federal Credit Union SUMA (Yonkers), Microscopical Society (NY), Jaroslav Leshko

240.00 Wolodymyr Petryshyn

200.00 Myron Hnateyko, Oleh Tretiak, Roman Voronka, Andrew & Tamara Kobziar, Dmytro Nykypanchuk, Oles Smolansky, Wolodymyr Rak, Nestor Rychtycky

150.00 Joseph Danko, George E. Jaskiv

140.00 Mykola Haliv, Stephan Stecura

130.00 Wasyl Salak

100.00 Askold Lozynskyj, Daria Jakubowycz, Theodor Kostiuk, Taras Hunczak, Natalia Honcharenko, Orest Nebesh, Daria Dykyj, Roman & Anna Alyskeywycz, Jurij Dobczansky, Serhiy Levkov, Adrian Dolinsky, Ulana Diachuk, Jaroslav Oberyshyn, Myron Hnateyko (in Honor to Walter Petryshyn), John M. Terlecky, Anna Procyk, Natalia Hryhorczuk, Michael Pylyp-

czuk, Michael Lewko, Marianna Gillilan

80.00 Rostislav Grigorichuk

75.00 Maria Kiciuk, David Olds

60.00 Yaroslav Nalysnyk, Alexander Lushnycky

50.00 Bohdan Kaczor, Nadia Trojan, Anna M. Bohoniuk-Golash, Myroslaw Kulynych, Chrystyna Kuzmowych, Stephen D. Olynyk, Bohdan Kaczor, Serge & Eva Sacharuk, Z. M. & Myroslawa Holubec, Irene Werbyckyj, Arcadia H. Kocybala, E. Prokopovych, Ronald & Nadia Liteplo, Bohdan Futey, Esq., Bohdan Chudio, Vera Zaputowycz, Irene Nasaduke, Lydia Prokop, Bohdanna Bihun, Roman Tratch, Roman Brukh, Ihor Kozak, Roman Kernitsky, Myroslawa Myroshnychenko, Nadia Trojan, Andrew Lastowecky

40.00 Laura L. Zaika, Orysia Duplak-Buchan, George Rakowsky, Christine Hoshowsky, Dmytro Farion, Atanas T. Kobryn, Tymur Sydor, Lubomyr Zobniw

30.00 John & Elena Swyrydenko,

25.00 Mykola Stasiw, Roman Hac, Alexander Poletz, George Fedynsky, Lubomyra Chapelsky, Wira Bilinsky, Myron & Daria Jarosewich, Tamara Denysenko, Myroslawa Myroshnychenko, Jaroslav Sztendera, Lubomyra Krupa

20.00 Tamara Martseniuk, Victor Konyago, Stefania Semuschak, Natalia Shulga

15.00 Vasyl Vechorek

10.00 Maria Polishchuk, Mariya Lazarev, Natalia Sonevsky

EIGHTH ANNUAL PLATON KOSTYUK AWARDS CEREMONY

On December 20, 2018, the Shevchenko Scientific Society, in collaboration with the Kostyuk Foundation, hosted the eighth annual Platon Kostyuk Award ceremony. Three Ukrainian scientists selected as finalists for the award – Hanna Dumanska and Volodymyr Krotov (both from the Bohomolets Institute of Physiology), and Oleksandr Savytskii (the Institute of Molecular Biology and Genetics) made presentations based upon their original research. Volodymyr Krotov became the recipient of the 2018 Platon Kostyuk Award. You can learn more about their research by visiting the web site of the Ukrainian Society for Neuroscience: <http://usn.org.ua>

The Platon Kostyuk Award was established by Platon Kostyuk's former students in honor of his outstanding contributions to the field of neuroscience and to recognize the accomplishments

of young biomedical scientists in today's Ukraine. Kostyuk was the first Soviet scientist to use microelectrodes for intracellular recording of electrical signals in neurons. Under his leadership from 1966 to 2010, the Kyiv-based Bohomolets Institute of Physiology became a leading center for neuroscience in the Soviet Union and after Independence in the world at large. Over the course of his illustrious career Kostyuk mentored dozens of Ukrainian scientists and fostered a new generation of neurophysiologists. Oleh Kryshstal, the current director of the Bohomolets Institute of Physiology, and a prominent biophysicist in his own right, along with Nana Voitenko, chair of the selection committee, also attended the award ceremony in New York.

You can make a contribution to the Platon Kostyuk Fund by way of PayPal.

Left to right: Nana Voitenko, Hanna Dumanska, Volodymyr Krotov, Oleh Kryshstal and Oleksandr Savytskii.

Похорон Січового Стрільця, який загинув 29 квітня 1918. Київ, 4 травня 1918

Фото: Миколи Угрин-Безгрішного

Січові Стрільці складають зброю. Київ, 1 травня 1918

Фото: Миколи Угрин-Безгрішного

Кітв 28. IV. 1918 - Галицька гр.-кат. церква.
М. У. Б.